

HF vinkler 2011

Frederiksberg HF

Om omslaget

Der er mange gode grunde til at opleve Venedig.

I efteråret 2010 rejste personalet på FHF til Venedig for at reflektere over vores administrative og pædagogiske praksis, så flere af de studerende kunne hjælpes til at gennemføre en hf udannelse. "Fremtidsdrømme" er temaet for dette års FH Vinkler. Broerne i Venedig, af hvilke der er mange, tjener som symbol på den dynamiske proces det er at være i bevægelse som menneske, at udvikle sig. Pædagogik er kommunikation, så ønsket om bevægelse gælder både lærer og elev.

Personalet var på dannelsesrejse ifølge Ask Hejlskov Larsens artikel på side 35. I artiklen undersøger Ask dannelsens anatomi, fra top til tå.

På de to lodrette sider af den tavle, der svæver over motivet på forsiden, er der en muslingeskal. Muslingeskallen er pilgrimmens tegn. Man kan godt i middelalderen have været pilgrim og have opholdt sig i Venedig, men så har det højst sandsynligt været for at indskibe sig herfra til Det hellige land.

Venedig er en eventyrlig by bygget, som den er, på et hav af små øer. Så små at de overalt er forsvundet under fødderne på husene, der derfor er blevet funderet på stolper banket ned i havbunden. Resultatet udfordrer nordboens opfattelse af et hus som "fast ejendom". Gader er i det store og hele afløst af kanaler. Kanalerne kan krydses på broer der, hvor der har været pæle nok til at anlægge et som regel meget smalt fortov langs husfacaderne. Bilen er en båd. Bussen er en båd. Taxaen er en båd.

Venedig er en by, hvor selv havet går i kirke. Tidevandet får Adriaterhavet til at stige så meget, så Markuspladsen og gulvet i Markuskirken bliver oversvømmet. Aqua alta kalder venezianerne det.

Det er en by, der emmer af historie og kultur. Et kulturhistorisk sceneri med en helt unik skønhed. Mulighederne for at finde materiale til sit eget skræddersyede dannelsesprojekt er absolut tilstede, selvom der slides mere og mere på materialet.

Bjørn Bredal skriver: "I dag er Venedig som litterær banalitet og lavpris rejsemål en hårdt prøvet kliché. Men det samme kunne jo siges om forelskelser og solopgange: Stædigt gentager de sig selv i bevidstløse rundgange. Og dog er solen mærkeligt ny hver morgen,

ligesom forelskelsen overraskende slår benene væk under os. Venedigs skønhed kan ikke sådan afskaffes, heller ikke selv om masseturismen har ganget den venezianske kliché op med faretruende tal.”

Turisterne kommer stadig farende fra søen i cruiseskibe, der er større end katedraler.

Apropos søfarere. På bagsidens Venedig-vue har tegneseriefiguren Corto Maltese fotoshoppet sig ind i billedet. Corto Maltese, der er i slægt med byens mest berømte søfarer Marco Polo, er skabt af tegneren Hugo Pratt, der selv er født og opvokset i byen.

Historien hedder ”Legenden om Venedig”, hvis man er til tegneserier.

Den amerikanske digter Joseph Brodsky, der modtog Nobelprisen i litteratur i 1987, besøgte de sidste tyve år af sit liv hvert år Venedig om vinteren. Bogen ”Venedigs vandmærke” fortæller meget smukt om at opleve byen med alle sanser, og mere til.

Tilbage til Bjørn Bredal. Hans bog ”Begærrets by” handler om fin de siècle forfatteren Marcel Proust og dennes brug af Venedig som scenografi for handlingen i den otte bind store roman ”På sporet af den tabte tid”. Perception og erkendelse foregår ikke nødvendigvis liniært men springende, fragmentarisk, eklektisk måske labyrintisk, og som man også kan læse i Ask´ artikel er meningsfuld undervisning heller ikke kun liniær. For at orientere sig på ny er det godt at blive desorienteret. Kodeordet er bevægelse. Og igen er Venedig optimal som laboratorium, med de snørklede fortove, de mange små broer og de allesteds nærværende bølger.

Forfatteren Tom Kristensen har skrevet om at bevæge sig rundt i Venedig: ”Hvad enten man sejler eller traver af sted til fods, er det en myldrende bølgebevægelse, op ad trapperne til en bro, ned ad trapperne, og hver gang en udsigt åbner sig mellem husene, så man kan se ned ad en smal kanal, og der åbner sig uafsladigt udsigter på kryds og på

Indhold

Redaktion:
Finn Bønsdorff

Omslag:
Peter Bro

Fotos:
Jakob Jensen
Inger Worsøe
Peter Valore
Franz Henriksen
Hans Kargaard
Peter Bro
Samt klassernes
egne rejsefotos

Grafisk produktion:
Eks-Skolens Trykkeri ApS
Oplag: 1.000 eksemplarer

3. Finn Bønnsdorff: Forord
5. Finn Bønsdorff: Fra Frederiksberg hf-kursus og ind i fremtiden
10. Chanette Maline Schakow: Hvor lærdommens og drømmenes frø blev sået
16. Anne Dorte Fridberg: Med UrSSSula i Have og helvede
21. Inger Worsøe: Drømmen om frihed
27. Otto Leholt: Kina – drømme, visioner og realiteter
35. Ask Hejlskov Larsen: (De)konstruktion af en drøm om dannelse
53. Peter Johannes Larsen: Et bud på en pædagogik, der opfylder unges forskellige drømme om uddannelse
61. Lars Bronée: Ny skriftlighed?
65. Hans Kargaard: Små autonome niches
73. Kim Ingholt: Skyggebilleder på væggen i Platons hule?
79. Henriette Watson: Fransk modernitet
85. Mia Kastrup: Berliner storm
86. Cecilie Glenthøj: Storbyernes Berlin
88. Marianne Leth Weile: En ny begyndelse forudsætter det gamles forfald
97. Kjeld Arne Hansen: Trivsel på FHF
116. Hans Kargaard og Mogens S. Jensen: Bodil Smith 1944-2011
120. Bestyrelsen for Frederiksberg hf-kursus
121. Personalet
125. Afgangsklasserne

FREDERIKSBERG 2-ÅRIGT HF HF-KURSUS

Sønderjyllands Allé 2, 2000 Frederiksberg
Telefon 38 77 38 00, fhf@frberg-hf.dk
www.frberg-hf.dk

HF Vinkler 2011

Globaliseringsprocessen og finanskrisen har sat det danske samfund under pres. Mange tusinde arbejdspladser er forsvundet i industrien, og selv om det i skrivende stund går lidt bedre med den danske økonomi, er de tabte arbejdspladser ikke kommet tilbage.

Denne problematik stiller nye krav til kreativitet og innovation med henblik på etablering af nye jobmuligheder. Mange initiativer er i gang, men især Aarhus Universitet har taget udfordringen op.

Der er dannet en helt ny fakultetsstruktur, hvor forskning på tværs af gamle hovedområder skal føre til ny viden, og, i samarbejde med erhvervslivet, forhåbentlig også til perspektivrigte ansættelsesmuligheder for fremtidens unge.

Hvad så med ungdomsuddannelserne, herunder hf?

Vi skal ikke have faget innovation på skemaet i hf. Derimod skal arbejdet fortsættes med at give de unge mennesker de bedste almene og faglige forudsætninger til at kunne videreudanne sig.

Har Frederiksberg hf-kursus noget at byde på i den sammenhæng?

Lad mig henvise til en mail, jeg fik i februar 2011. En af vores tidligere elever (hf-årgang 2006) skriver til mig for at få mulighed for at observere undervisningstimer i filosofi. Hun slutter således: „det ville (foruden det faglige aspekt) være en fornøjelse at vende tilbage til den hf, der gjorde det muligt for mig at forfølge mine drømme“.

Nu skal hf-årgang 2011 ud at forfølge sine drømme om en positiv, uddannelses- og beskæftigelsesmæssig fremtid.

Der skal fra skolens side lyde en stor tak for samarbejdet i to år.

I ønskes alle god vind fremover.

Finn Bønsdorff

Rektor

Da fransk- og designholdet besøgte Sacre Coeur på deres studietur til Paris, optrådte denne fodboldartist foran kirken. Han hedder Iya Traore og kan opleves på YouTube.

Foto: Dennis Glaring, 1e

Fra Frederiksberg hf-kursus og ind i fremtiden

Af Finn Bønsdorff,
rektor

Det er eksamenstid. Skolens aula summer af aktiviteter. Eleverne i 2. hf har allerede været oppe i et fag eller to (maj 2011). Mange glade, nogle skuffede, det er nu, adgangsnøglen til fremtiden skal sikres.

Bliver gennemsnittet godt nok til drømmeuddannelsen, eller skal der foretages relevante justeringer af ønsker om videreuddannelse?

Elevprofilen på kursus kan karakteriseres på følgende måde:

- unge, som har brudte uddannelsesforløb bag sig
- unge, som har en faglig uddannelse, som nu ønsker mere almene kundskaber
- unge, som efter folkeskolen har rejst, været på efterskole eller højskole
- unge, som kommer direkte fra 10. klasse (ca. 10 pct.) og har et godt fagligt niveau i skolefagene.

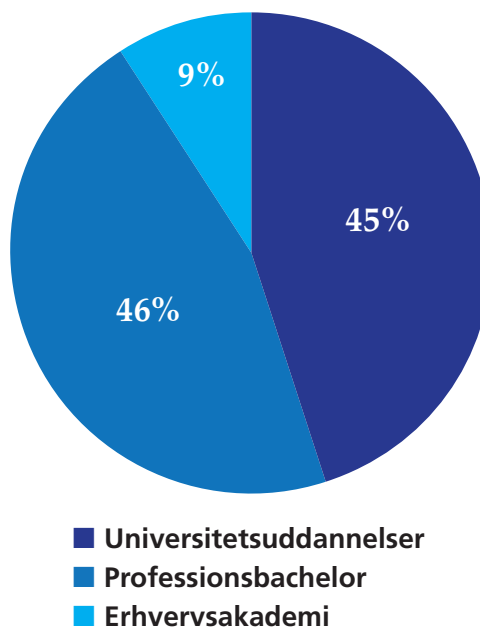
Frederiksberg hf-kursus er skolen for de voksne unge, og gennemsnitsalderen er ca. 20-21 år.

Ikke mindst på den baggrund er det vigtigt at kunne præsentere viden og dokumentation, der viser, hvad der sker med eleverne efter afsluttet hf-eksamen hos os. Nogle har jo forsøgt sig tidligere andre steder i uddannelsessystemet.

Hvad laver eleverne efter eksamen? Tager de et sabbatår, eller går de straks i gang ? Hvilke uddannelser vælger de, og i hvilken grad lever skolen op til hf-lovens hensigt om at forberede til videreuddannelse ?.

Metodemæssigt set kan der skelnes mellem forskellige analytiske tilgange, når det skal undersøges, hvad der sker med eleverne efter 2-årigt hf på Frederiksberg hf-kursus.

Tværsnitanalyse:

Figuren viser tal fra den Koordinerede Tilmelding 2010 (KOT). 45 pct. af eleverne fra Frederiksberg hf-kursus, som i 2010 søgte optagelse på en videregående uddannelse, blev optaget på universiteterne. 46 pct. gik i gang med en mel-

lemlang uddannelse, herunder læreruddannelsen, og 9 pct. blev optaget på de korte videregående erhvervsuddannelser. I materialet indgår elever fra hf-årgangene 2004-2010. KOT-opgørelsen indeholder således elever, som har fået hf-eksamen på Frederiksberg hf-kursus fra 2004 og frem til og med 2010.

Studievalg København sammenfatter tallene således:

„Måske har jeres rektor ret i, at jeres elever er gode til at komme videre, også på universitetsuddannelser. De er i hvert fald bredt repræsenteret på rigtig mange forskellige videregående uddannelser“.

Når jeg bruger begrebet tværnsnitanalyse, er det for at betegne, hvordan elever fra Frederiksberg hf-kursus søger og optages på en videregående uddannelse ét udvalgt år. Metoden kan således ikke anvendes til at belyse, hvordan en specifik hf-årgang vælger videreuddannelse over tid. Men figuren fremhæver, at når elever fra skolen vælger videreuddannelse, så er det især de mellemlange og lange uddannelser, som de finder interessante. Skolen har altså en klar boglig profil.

Disse tal er ikke overraskende. Tidligere analysearbejder har vist, at især fra 1990 vælger elever fra Frederiksberg hf-kursus i stigende grad uddannelser på universiteterne – og gennemfører disse!

Regering og folketing har en målsætning om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Denne målsætning debatteres løbende, og der „måles på“, i hvilken grad vi nærmer os. Det går ikke så fantastisk godt. Der mangler fortsat et pænt stykke op til de 95 pct.

Det kan ikke overraske, at uddannelse koster penge, og i relation hertil kan man også spørge om omkostningerne ved

at få de sidste med bliver større, mindre eller uændrede. Efter min opfattelse vil grænseomkostningerne være stigende, da de særligt sårbare unge, som også søger hf, uundgåeligt vil kræve flere ressourcer. Men der er heldigvis mulighed for søge ekstra midler til Special Pædagogisk Støtte (SPS) gennem SU-systemet. SPS bidrager også til at give ordblinde elever bedre uddannelsesmuligheder. En ordning, som mange hf-kurser har stor glæde af, og som politikere og embedsmænd bør værne om.

Til 95-pct-målsætningen er der også koblet en delmålsætning, nemlig at 50 pct. af de unge, der opnår en ungdomsuddannelse bør videreuddannes. Hvordan ser det ud på Frederiksberg hf-kursus ?

Lad mig belyse det ud fra nedenstående tabel. Tabellen viser en længdesnitsanalyse af elevernes valg af videreuddannelse efter Frederiksberg hf-kursus. Grundpopulationen, en hf-årgang og dens cpr-numre, følges over tid, således at der dannes en oversigt over, hvor mange unge, der er i uddannelse på et givet tidspunkt og hvilke uddannelser de er blevet optaget på. Længdesnittet i tabellen omfatter årene 2007, 2008 og 2009.

Analysearbejdet er lavet af seniorforsker Lars Klewe, DPU, Aarhus Universitet, og bygger på materiale, som er indsamlet gennem Danmarks Statistik.

	Årgang 2007		
	Efteråret 2007	Efteråret 2008	Efteråret 2009
Ikke under uddannelse	68	56	40
Under uddannelse:	32	44	60
Hf	0	0	1
Fag på indgang til erhvervsuddannelse	3	0	1
Teknologi og kommunikation	1	0	0
Det merkantile område	2	0	0
Fra jord til bord	0	0	1
Erhvervsfaglige praktik- og hovedforløb	3	5	7
Handel og kontor	1	3	4
Bygge og anlæg	1	1	0
Jern og metal	1	1	1
Grafiske uddannelser	0	1	1
Jordbrug og fiskeri	0	0	1
Levnedsmiddel og husholdning	0	0	1
Korte videregående uddannelser	1	3	5
Tekniske uddannelser	1	2	3
Formidling og erhvervsprog	0	1	1
Samfundsfaglige uddannelser	0	1	2
Mellemlange videregående uddannelser	8	13	19
Pædagogiske uddannelser	4	5	9
Tekniske uddannelser	1	1	1
Sundhedsuddannelser	2	3	5
Formidling og erhvervsprog	0	1	1
Levnedsmiddel og ernæring	1	2	2
Kunstneriske uddannelser	0	0	1
Samfundsvidenskabelige uddannelser	1	1	1
Bacheloruddannelser	18	22	28
Humanistiske uddannelser	9	7	9
Samfundsvidenskabelige uddannelser	6	9	11
Tekniske uddannelser	1	3	3
Naturvidenskabelige uddannelser	1	3	3
Jordbrugsvidenskabelige uddannelser	1	0	0
Sundhedsuddannelser	0	1	1
I alt i procent	100	100	100

*Andel af hf-studenter fra Frederiksberg hf-kursus, der ikke var i gang med en uddannelse, og hf-studenter, der var i gang med en uddannelse, umiddelbart efter dimissionen og op til to år efter dimissionen.
Årgang 2007. Tallene er angivet i procent.*

Tabellen viser hvor stor en andel af hf-årgang 2007, der er under uddannelse i 2007, 2008 og 2009. Årgangen defineres som samtlige elever, der afsluttede med en hel hf-eksamen i 2007.

Hf'erne starter ikke alle på en videregående uddannelse lige efter eksamen, men det er da ganske pænt, at 32 pct. er i gang i umiddelbar forlængelse af skolegangen på Frederiksberg hf-kursus. Også her kan man se, at mellemlange og bacheloruddannelserne/universiteterne fylder meget, når det gøres op, hvad de unge har valgt af videreuddannelse.

I 2008 er 44 pct. i gang med en videreuddannelse, og i efteråret 2009 er 60 pct. af hf-årgang 2007 i færd med at uddanne sig. Pæne tal som dokumenterer, at Frederiksberg hf-kursus også bidrager til regeringens målsætning om, at 50 pct. skal videreuddannes efter ungdomsuddannelsen. Men det tager lidt tid, før eleverne kommer i gang. Gennemførelse kan der ikke siges noget om, da de første kandidater tidligst kan afslutte uddannelserne i 2012/13.

Andre tal, der vedrører hf-årgang 2008, viser, at 28 pct. var under uddannelse i efteråret 2008, men allerede i efteråret 2009 er 55 pct. i gang med en uddannelse.

Vores elever videreuddanner sig, de bruger deres hf-eksamen i overensstemmelse med hf-lovens formål.

Måske blev det valgte drømmeuddannelsen, måske fandt den enkelte hf'er ud af, at evner og især interesser havde ført til et skifte i fokus. Mange er blevet klogere, også på sig selv.

Hvad er karakteristisk for en skoles profil? Hos os er det eleverne! I dagligdagen begejstrede, tvivlende, tøvende, men som det fremgår af ovenstående kommer rigtigt mange videre i uddannelsessystemet. Historisk dokumentation er

imidlertid ikke i sig selv en tilstrækkelig betingelse for at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Hf-årgang 2011 må selv ud at vise, at også I har de faglige forudsætninger, modet og viljen til at udfordre fremtidens globale arbejdsmarked med succes.

Jeg er sikker på, at I vil klare jer pænt!

Kilder :

Notat vedrørende undersøgelse af tre årgange hf-studenter fra Frederiksberg hf-kursus ved Lars Klewe, Danmarks Pædagogiske Universitets-skole, Aarhus Universitet, september 2010.

Lars Klewe: Højere Forberedelseseksamen i 40 år. DPU og Frederiksberg hf-kursus 2007.

Af Chanette Maline Schakow, stud.mag i dansk og filosofi

Hvor lærdommens og drømmenes frø blev sået

En tidligere elev ser tilbage på sin tid på Frederiksberg hf-kursus

Det er lidt uvirkeligt, men den er god nok. Jeg står atter i aulaen på Frederiksberg hf-kursus omringet af de blå sofaarrangementer, hvor små grupper af studerende pletvist har samlet sig. Aulaen synes mindre, end jeg umiddelbart husker den. Min sidste erindring af skolen er en stemningsfyldt og sitrende aula, fuld af lettede og glade hf-studenter, der overrækkes deres eksamensbeviser, alt imens deres familier venter i spænding.

Det var i sommeren 2006. Og mens mine tanker flyver afsted, forstår jeg først – sådan rigtigt – hvor meget denne skole skulle få indflydelse på mine senere år. Den skulle blive adgangsbilletten til min drømmeuddannelse og desuden vise sig at blive fundamentet for nogle vigtige, berigende og vedvarende venskaber.

Jeg var 20 år, da jeg besluttede mig for at søge ind på Frederiksberg HF. I min rygsæk havde jeg et gymnasieforsøg, som jeg, efter halvandet år, frivilligt afbrød på grund af en halvpinlig karakterbog og et manglende engagement. Det

var mine forældre knap så stolte af. Det var en meget forhastet beslutning, men jeg stod ved den, da jeg ikke følte mig klar til at færdiggøre gymnasiet. Jeg skænkede ærligt talt ikke min egen fremtid en tanke, da jeg var 17 år. Da jeg i de efterfølgende år stod som fuldtidsansat i en lille chokoladebutik langt væk fra gymnasiekammerater, fester og fagligt indhold, havde jeg derimod pludselig ikke andet end tid til at sætte tingene lidt i perspektiv, og det gav mig lysten til at vende tilbage til skolebøgerne. I dag kan jeg klart se, at jeg egentlig ikke selv traf valget om at starte på gymnasiet. Det lå lidt som en selvfølge, idet størstedelen af mine folkeskoleklasse skulle ad den vej, fordi min folkeskolelærer anbefalede det og på baggrund af mine forældres drømme om min fremtid.

Jeg havde aldrig i mine teenageår forestillet mig, at jeg skulle finde interesse for middelalderens folkeviser, for Grundtvigs danske sangskat, 90'ernes minimalistiske kvindelige forfattere, eller at jeg på mit andet år på Frederiksberg hf-kursus skulle blive inspireret til at skrive min større skriftlige opgave om den absurd giftelystne og talentfulde Tove Ditlevsen. Interessen for litteratur var ikke at spore i min gymnasietid, hvorfor det overraskede mig, at denne

“ *Min sidste erindring af skolen er en stemningsfyldt og sitrende aula, fuld af lettede og glade hf-studenter, der overrækkes deres eksamensbeviser, alt imens deres familier venter i spænding. Det var i sommeren 2006. Og mens mine tanker flyver afsted, forstår jeg først – sådan rigtigt – hvor meget denne skole skulle få indflydelse på mine senere år. Den skulle blive adgangsbilletten til min drømmeuddannelse og desuden vise sig at blive fundamentet for nogle vigtige, berigende og vedvarerende venskaber.*

nyopståede passion pludselig skulle tilfalde mig. Jeg har virkelig haft nogle dygtige og inspirerende undervisere, men jeg tillader mig alligevel at fremhæve én. På trods af F-klassens ofte manglende engagement og gabende fravær, kunne intet slå klassens entusiastiske dansklærer, Nicolette Brun-Hansen, ud af kurs. Altid med en freudiansk brille

“ *Jeg har virkelig haft nogle dygtige og inspirerende undervisere, men jeg tillader mig alligevel at fremhæve én. På trods af F-klassens ofte manglende engagement og gabende fravær, kunne intet slå klassens entusiastiske dansklærer, Nicolette Brun-Hansen, ud af kurs. Altid med en freudiansk brille godt placeret i håret formåede hun at vande og gøde mange små frø i F-klassen.*

godt placeret i håret formåede hun at vande og gøde mange små frø i F-klassen. Jeg skal da ikke lægge skjul på, at mit til tider manglende engagement kunne spores i min deltagelse i timerne, men jeg kan ikke løbe fra, at Nicolettes konstante gejst for litteratur og det at undervise gav mig en spirende lyst til at undersøge litteraturens univers på egen hånd, og i slutningen af min HF-uddannelse begyndte

jeg at lege med tanken om at læse Dansk på Københavns Universitet. Da jeg blev student i 2006, søgte jeg ind – og blev optaget. På universitetet åbnede danskfaget op for en samtidig filosofisk interesse, og sideløbende blev jeg bekræftet i, at Dansk og Filosofi var de to fag, jeg kunne se mig selv undervise i.

Til næste sommer, 2012, er jeg Cand. mag. i Dansk og Filosofi. Og derefter venter der forhåbentlig en ny og spændende fremtid som lærer...

Nogle drømme forbliver drømme, mens andre forvandles til målsætninger, der forfølges og forhåbentlig udleveres. Og her står jeg så i midten af aulaen i april 2011. Endnu tættere

på min nuværende drøm. Kim Ingholt har været så generøs at tage mig under sine vinger i tre måneder. Det er utroligt givende og inspirerende at følge hans undervisning, og jeg føler mig privilegeret over at få lov til at snuse til undervisningsmiljøet, inden jeg er færdiguddannet. Og så er det desuden en rar og tryk fornemmelse, at det er på det hf-kursus, der muliggjorde, at jeg kunne forfølge mine drømme.

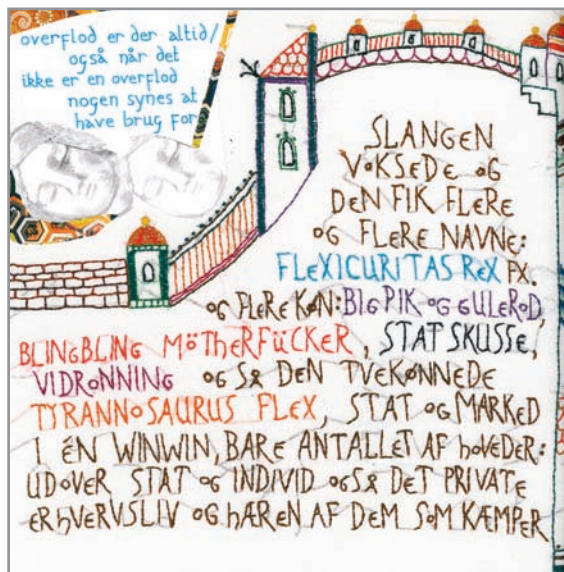
Af Anne Dorte Fridberg,
lektor i dansk og engelsk

Med UrSSSula i Have og helvede

Reportage fra forfatterbesøg
på Frederiksberg hf-kursus

Den 20. januar 2011 havde Frederiksberg hf-kursus besøg af digteren Ursula Andkjær Olsen. Inden da havde alle danskhold beskæftiget sig med hendes nye digtbog „Have og helvede“ (2010) og var derfor forberedt på en sprælsk, underfundig, og måske ikke helt lettilgængelig digter. For „Have og helvede“ er en fantastisk bog. Der bliver leget med avisudklip og allitterationer, kædesting og collager – ord og billeder, der snor sig sammen og foldes ud på nye og overraskende måder, og hele bogen er som en lang, sammenhængende og dog splittet og mangetydig tolkning af verden og dens indbyggere. Bogens billedside er lavet af Ursula Andkjær Olsens søster Julie, som har broderet, tegnet, malet, håndskrevet og klippeklistret en forunderlig collage af kosmos og kaos, for nu at bruge et par store ord. Så ja, vi var spændte på besøget.

Og som det ofte er, når man hører ordene fra hestens egen mund, forstår man det hele meget bedre. Ursula Andkjær Olsen startede med at præsentere værket og læste derefter de tre spor eller stemmer i bogen højt hver for sig. Og det var tydeligt, at der var tale om tre meget forskellige fortællerstemmer.

Sporet HAVEFORNEMMELSER læste Ursula Andkjær Olsen med en langsom, lidt drævende diktion, som svarede til den eftertænksomhed og refleksion, der gennemsyrrer denne tekst. Her er der tale om en person (eller en større instans, måske?), der navngiver planter og plantedele i sin have, glædes ved at kalde alt ved rette navn og alligevel tvivler på, at det er det rette at gøre. Mulighederne er uendelige – „alting har muligvis navn men jeg kunne finde på nye til det hele hvis jeg ville for jeg er alene oppe“ – men netop derfor forbliver det en romantisk utopi, og det ender med, at „navnene skal sejle i nat“.

I SLANGENS BOG vokser slangen, som starter som den gudsskabte slange i Paradis, sig stor og bliver et billede på samfundet – et samfundsmonster. Denne stemme, dette spor i teksten, hviSSSlede Ursula Andkjær Olsen frem og viste dermed en snu, som udgangspunkt god, men efterhånden noget manipulerende størrelse med en meget karakteristisk stemme. „Lad osss sssammen danne et lukket kredssløb

af giv og tag.“

Inden Ursula Andkjær Olsen læste det sidste spor, NAVN-LØS, op, sendte hun en advarsel ud i salen. Der kunne godt blive lidt vådt på de første rækker, sagde hun, for stemmen her var ret hidsig, og hun kunne godt komme til at spytte lidt, når hun læste teksten op. Og det var sandelig en rassende, spruttende arrig stemme, der kommer til orde her, og forfatteren sendte kaskader af bl.a. vrede ord ud i salen. (For hun fik vist også ret i det med mundvandet...) Det er en en-

som og, som titlen siger, navnløs stemme, der taler. Et menneske fremmedgjort i en verden, der ikke består af meget andet end konsum, eller, som stemmen udtrykker det – „et uhammet forbrug af hættetrøjer“. Et postmoderne kaos.

Så alt i alt er der tale om tre forskellige syn på verden, men tilsammen kan man måske tolke dem som drømmen om at rumme verden i sproget, og nødvendigheden af at opfatte verden ved hjælp af det. Det er ingen enkel sag, og det er „Have og helvede“ heller ikke. Man skal holde tungen lige i munden og kende sine klassikere for at få det hele med, men mindre kan også sagtens gøre det.

For der er nemlig også den humoristiske side af sagen, den skæve vinkel, de hjemmestrikkede ord, det underfundigt nyskabende sprog. Værket taler til øret, øjnene og hjernen, men i høj grad også til følesansen og smilet, og det blev formidlet med stor energi, lidenskab og engagement.

De to timers foredrag var en stor oplevelse for elever og lærere. Det er en fornøjelse og en øjenåbner at få sat ansigt på litteraturen – at møde forfatteren i virkeligheden og få sat krop og stemme på hende.

“ *De to timers foredrag var en stor oplevelse for elever og lærere. Det er en fornøjelse og en øjenåbner at få sat ansigt på litteraturen – at møde forfatteren i virkeligheden og få sat krop og stemme på hende.*

Drømmen om frihed

Da Michael Irwing Jensen indtog talerstolen og bragte et frisk pust fra det arabiske forår til FHF

Af Inger Worsøe,
læsevejleder, lektor
i dansk og historie

For mange, mange år siden stod kursisterne på Statens Hf-kursus (som Frederiksberg hf-kursus hed dengang) i forreste række, når der blev kaldt til demonstrationer imod kapitalen, undervisningsministeren eller bare det kapitalistiske samfund. Nu er den revolutionære aktivitet til at overskue, men en onsdag eftermiddag i april fik vi et lille pust. Med friske indtryk fra rejser og virtuelle kontakter bragte Michael Irving Jensen de arabiske revolutioner ind i vores aula.

Diktaturer

Udgangspunktet er stater, hvor diktatorer eller konger har regeret i årtier; eller hvis de har regeret i kortere tid, så har de overtaget magten fra deres fædre! Disse regeringer har i forskellig grad været tålt eller støttet af vesten, fordi de blev betragtet som stabile garantier for nogenlunde fred og sikkerhed i regionen – ikke mindst forsynings-sikkerhed. For Egypten gjaldt, at landet havde indgået fred med Israel, og regeringen derfor var

modtager af massiv amerikansk økonomisk støtte, som især gik til hæren.

Stabiliteten i regionen har ganske vist været sikret ved hjælp af militær og omfattende korps af sikkerhedspoliti. Men så skete der ikke noget, som truede Vestens interesser.

Samfundene er endvidere kendetegnet ved omfattende og helt systematisk korruption.

Ungdom

Heroverfor står en befolkning, som er vokset eksplosivt, og som derfor er *ung*. Disse unge kan gennem massemedierne se, hvordan det er at være ung og fri i Vesten. En del har fået uddannelse, og de fleste drømmer om et bedre liv. Men der er ikke arbejde til dem. I den arabiske verden er ungdomsarbejdsløsheden 30-50 %, og hvordan får man så opfyldt sine drømme?

Sociale medier

Vi ved alle, hvordan de elektroniske medier har gjort verden til en global landsby. Nu har mobiltelefoner og de sociale medier åbnet for kontakter og mobiliseringsmuligheder, man aldrig før har drømt om. En frustreret universitetsuddannet gadehandler i en provinsby i Tunesien satte ild til sig selv – og på mindre end en måned var præsidenten tvunget på flugt. I Egypten demonstrerede nogle få hundrede på Tahrir-pladsen, og i løbet af timer voksede det til hundrede

tusinder. Twitter og Facebook blev lukket af myndighederne, men de unge finder vej uden om spærringerne. Efter tre ugers demonstrationer afsatte militæret præsident Mubarak, for de unge var ikke til at stoppe.

Kamp for demokrati?

Ungdommen kræver frihed, demokrati og respekt. De vil ikke længere finde sig i, at korrupte magthavere forholder dem en værdig fremtid.

Men er de islamister? Er de potentielt farlige terrorister? Michael Irving Jensen mener nej. Islamismen har været en modestrømning, ganske vist af 30 års varighed, men en modestrømning

“ *Ungdommen kræver frihed, demokrati og respekt. De vil ikke længere finde sig i, at korrupte magthavere forholder dem en værdig fremtid. Men er de islamister? Er de potentielt farlige terrorister? Michael Irving Jensen mener nej. Islamismen har været en modestrømning, ganske vist af 30 års varighed, men en modestrømning som kommunismen blandt Vestens unge fra 1960'erne til 1980'erne.*

“ Der blev lyttet koncentreret, og mange kursister havde spørgsmål. De forstod, at der er en sammenhæng mellem vores tilsyneladende fredelige liv og de store ting, der foregår i verden lige nu.

som kommunismen blandt Vestens unge fra 1960'erne til 1980'erne.

Religionen har haft betydning, fordi den var en tilgængelig ideologi efter at vestens liberalisme var kompromitteret ved samarbejdet med diktatorerne, og efter at socialismen efter revolutionerne i 1960erne ikke havde formået at modvirke korrupsion og nepotisme. Og i samfund, hvor sikkerhedspolitiet var allestedsnærværende, var moskeerne der, hvor man legitimt kunne mødes med andre end familien.

Det muslimske Broderskab deltager i den egyptiske revolution, men fra en tilbagetrukket position.

Kommer disse revolutioner os ved?

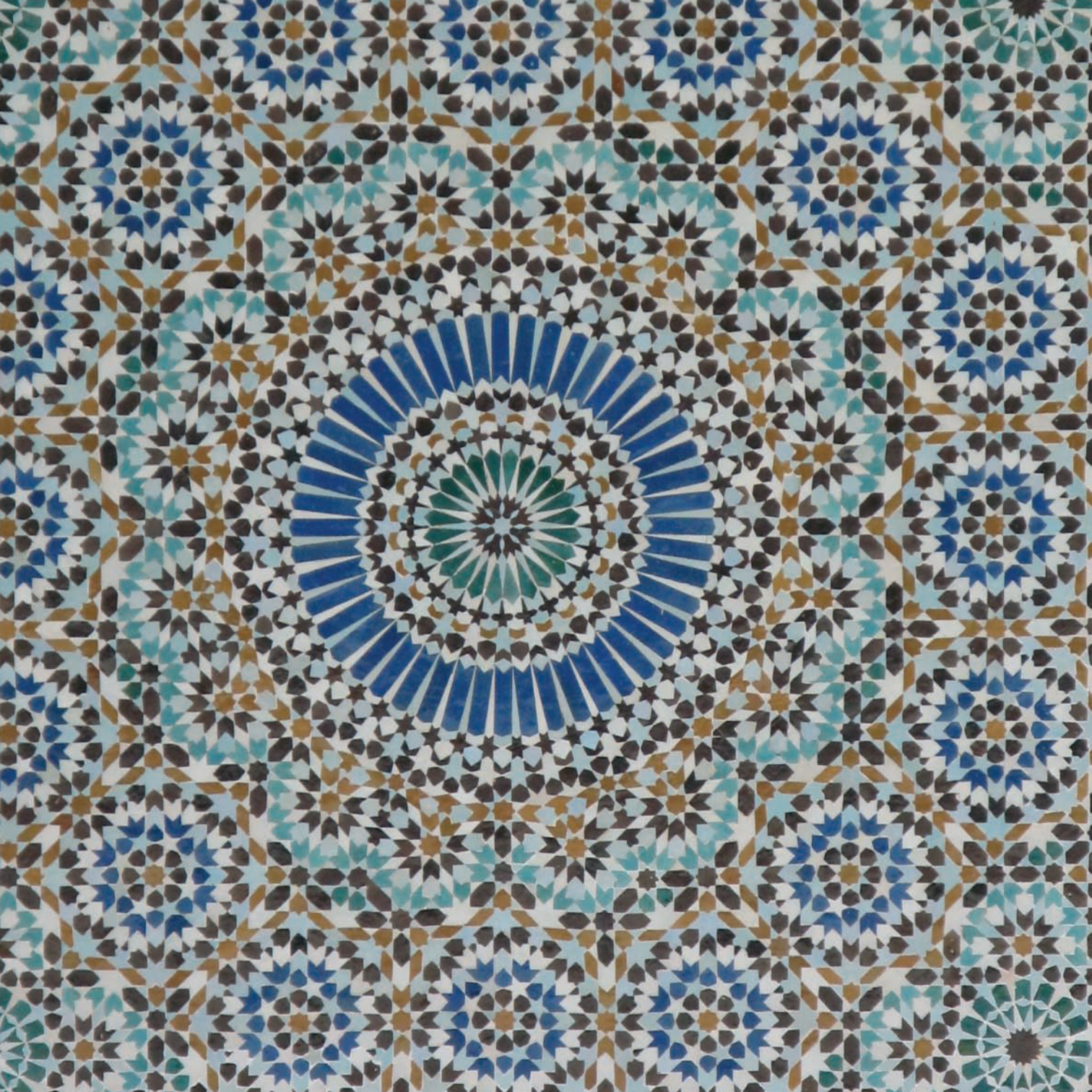
Interessen i aulaen tyder på det. Der blev lyttet koncentreret, og mange kursister havde spørgsmål. De forstod, at der er en sammenhæng mellem vores tilsyneladende fredelige liv og de store ting, der foregår i verden lige nu.

Fra fransk-og desigholdets studietur til Paris.

Institut du Monde Arabe

Arkitekten Jean Nouvel har lavet en facade, der på fornem vis kombinerer det æstetiske med det funktionelle. Udtrykket er inspireret af traditionel arabisk mønstergeometri og funktionen er moderne og teknisk, idet åbningerne i mønstrene automatisk blænder op og ned i forhold til lyset udenfor bygningen.

Kina - drømme, visioner og realiteter

Jeg var 19 år, da jeg første gang mødte Kina og maoismen. Det skete, da min samfundsfagslærer på HF-kurset kom ind i klassen og med tydelig sindsbevægelse og rødskudte øjne fortalte os, at den store rorgænger formand Mao Zedong var død. Det var den 9. september 1976. Herefter læste vi om det nye Kina, som Mao siden 1949 havde skabt. Et Kina som havde frigjort sig fra vestlig imperialisme, japansk besættelse og et feudalt system, som gennem årtusinder havde trælbundet og udbyttet Kinas millioner af fattige. Også de kinesiske kvinder fik befriet de indsnørede fødder – og blev nu en aktiv del af de kinesiske masser, som under proletarietets diktatur skulle løfte landet ud af fattigdom og armod. Jo vi blev henførte – her var da tale om visionær politik og samfundsomstyrtende resultater i et.

Siden viste der sig en helt anden virkelighed bag Maoismens socialistiske praksis, og hermed forsvandt vel også interessen for Kina for mit vedkommende.

Da jeg senere blev historielærer, forblev Mao tidens Kina – om end en traumatisk oplevelse for millioner af kinesere – et fortsat godt emne for undervisningen. Her var drama, ideologiske vildfarelser, demagogi og massehysteri – i et omfang, som ellers kun kendes fra ... nå ja, undskyld, Europas egen historie. Dette billede af Kina, tror jeg, blev stående hos mange i årene herefter – og kun bekræftet yderligere

Af Otto Leholt,
lektor i geografi og
historie

Mao Zedong udråber Folke-
republikken Kina i oktober
1949. – Det kinesiske Folk
har rejst sig!

af den populære kinesiske slægtsroman „Vilde Svaner“ fra 1992.

I vores egen verden var der også langt større ting, der trængte sig på: revolutionerne i Østeuropas i 1989, Sovjets endelige sammenbrud og den Kolde Krigs afslutning, dannelsen af den Europæiske Union og borgerkrigene på Balkan.

Med Fukuyama's „End of History“ var historien tilendebragt, og en ny verdensorden med liberalismen og det vestlige demokrati skulle nu gå sin sejrsgang over den ganske verden.

Hvad så med **Kina**?, vil nogen sikkert spørge. Militærets nedkæmpelse af demonstranterne på den Himmelske Freds Plads i 1989 blev af mange set som et endeligt nederlag for den reformpolitik, som Kinas nye ledelse 10 år tidligere var slået ind på. Kina havde så at sige igen placeret sig uden for „historien“, hvilket også blev bekræftet i mediernes Kina-dækning, som fortsat var domineret af et barns-politikkens fortrædeligheder og rædselsvækkende historier fra kinesiske børnehjem.

Mens Danmark vandt i EM i 1992, så besluttede den kinesiske ledelse nu at accelerere den **reformproces**, som var startet med Deng Xiao Pings tilbagevenden til magten i 1978. Her havde bønderne fået private jordlodder, private markeder, og servicevirksomheder var blevet tilladt i landdistrikterne, mens udenlandske investeringer blev tiltrukket til de særlige økonomiske zoner som blev oprettet i gennem 1980'erne. Hvor kinesernes materielle forventninger i Mao-tiden var begrænset til de fire „**must have**“: en cykel, en ra-

dio, et ur og en symaskine, bliver nu til „The Eight Bigs“: Farve-tv, køleskab, stereoanlæg, kamera, motorcykel, nye møbler, vaskemaskine og elektrisk ventilator. Materialisme og økonomiske incitamentter havde erstattet Maotidens idealisme og ideologiske massemobilisering. Den pragmatiske holdning til økonomien, som Deng Xiaopings i 1962 havde udtrykt således: *„Det er lige meget, om katten er hvid eller sort, bare den kan fange mus“* – og som den gang bragte ham i fængsel – blev nu styrende for Kinas udviklingsstrategi og yderligere suppleret med slogans som: *„It is glorious to be rich“* og *„Tell the truth from facts“*. Fakta var her, at de asiatiske tigerøkonomier; Sydkorea, Taiwan, Hongkong og Singapore, som alle havde oplevet imponerende vækstrater op gennem 1970'erne og 80'erne, var dem, som Kina nu kopierede.

I 1992 slippes markedskræfterne løs over det meste af Kina under sloganet *„Socialisme med kinesiske kendetegn“*; et begreb, som vi herhjemme vel mest modtog med en lettere nedladende hovedrysten. I praktisk betød det, at de statsejede industrier, boligmarkedet og den finansielle sektor privatiseredes, og de første aktiebørser åbnede i Shanghai og Shenzhen. De to cifrede vækstrater fra 1980'erne fortsatte nu, uden dog at påkalde sig megen opmærksomhed i vesten, idet kineserne jo blot lavede det arbejde, vi ikke gad lave mere.

Efter 15 års forhandlinger bliver Kina i 2001 optaget i WTO, og Beijing tildeles værtskabet for OL i 2008. Begivenheder som dog overskygges af støvskyerne fra World Trade Center

“ I 1992 slippes markedskræfterne løs over det meste af Kina under sloganet *„Socialisme med kinesiske kendetegn“*; et begreb, som vi herhjemme vel mest modtog med en lettere nedladende hovedrysten

Det 600 m høje Canton Tower med udsigtsplatform på 108. etage 450 meter oppe ses yderst til højre.

i New York 9/11. Vestlige værdier – friheden og demokratiet – var under angreb af de, som havde stillet sig uden for historiens store møllehjul. Så stærk og visionær syntes ideen om demokratiets endelige sejrsgang, at selv Danmark – sin lidenhed til trods – nu udvidede den hjemlige kultur- og værdikamp til også at omfatte kampen for frihed og demokrati i Afghanistan, Irak, og nu sidst i Libyen. På hjemmefronten sloges vi om burkaer og religiøse symboler og for og imod globalisering, mens hans hellighed Dalai Lama blev modtaget som en ... ja hellighed overalt i den vestlige verden.

I Kina fortsatte en økonomisk vækst uden sidestykke i verdenshistorien. To hundrede millioner fattige bønder havde søgt mod kystområdernes svulmende millionbyer

for der at forfølge deres drøm om at få del i væksten og de materielle goder. I Vesten talte vi om Kina som „hele verdens fabrik“ – og i Danmark forbeholdt vi os fortsat retten til at være lidt klogere end alle andre – og ikke mindst kreative, innovative og med et uddannelsessystem i verdensklasse.

Jeg besøgte første gang Kina i foråret 2009. Selvom jeg kendte tallene og historien bag Kinas forvandling i de sidste tre årtier – så var indtrykkene overvældende. Alligevel et par tal her. I 1976 var Kina et af verdens fattigste lande - med kød rationering i storbyerne på 250 g pr indbygger/måned (for byboere). I dag er Kina verdens største eksportør, og den andenstørste økonomi i verden. Siden 1976 er urbaniseringsraten steget fra 18% til i dag 47% . Realindkomsten er 30-doblet i byerne, og på landet 23-doblet. I 1976 var det gennemsnitlige boligareal pr kineser 3,6 m², i 2006 er det 26 m². I 2005 ejede 81% af bybefolkningen deres egen bolig.

Et er størrelsen af landet, antallet af mennesker og de enorme byer, boulevarder og paradepladser. Et andet er, at alle steder er moderniseringen og fremskridtet åbenlyst, og kontrasterne mellem nyt og gammelt enorme. Som omrejsende turist oplever man en supermoderne infrastruktur, som vi kun kan drømme om herhjemme; en hypermoderne og himmelstormende arkitektur, som om aftenen illumineres som et gigantisk futuristisk lysshow. Jeg har nu været i

“ *Et er størrelsen af landet, antallet af mennesker og de enorme byer, boulevarder og paradepladser. Et andet er, at alle steder er moderniseringen og fremskridtet åbenlyst, og kontrasterne mellem nyt og gammelt enorme. Som omrejsende turist oplever man en supermoderne infrastruktur, som vi kun kan drømme om herhjemme; en hypermoderne og himmelstormende arkitektur, som om aftenen illumineres som et gigantisk futuristisk lysshow.*

Kina fem gange – og rejst på kryds og tværs – nord, syd, øst og vest. Alle steder det samme overvældende indtryk af et land i voldsom forandring; Overalt bygges der, det gamle rives ned, og nye bydele skyder op med stor hast. Alle vegne et liv, en puls og dynamik, som vi ikke kender herhjemme. Hver gang den samme følelse ved hjemkomsten til København: provinsielt, stillestående, mennesketomt og øde, og desværre gammelt og beskidt ... og igen spørgsmålet: hvad er det lige, vi kan, som kineserne ikke kan?

Hvad siger så kineserne selv om udviklingen? Ét går igen blandt alle, jeg har talt med; man er stolt over Kinas præstationer, og man er stolt over den kinesiske kultur og historie. Men også en åbenhed over for vesten og en umiddelbar tilegnelse af den moderne livsstil. Hvad så med demokrati og frihed? Der er frihed til at leve, som man vil – så længe man ikke antaster KKP's ret til at lede landet. Mine spørgsmål om manglen på demokrati fører sjældent nogle vegne, men i stedet opremses de enorme problemer, som landet står med i dag: en fortsat voksende befolkning, omfattende korrupsion og nepotisme, en benhård konkurrence om arbejdspladser, uddannelsespladser, et stigende trafikkaos og medfølgende luftforurening. Og endelig dette: man arbejder hårdt, og man arbejder længe. Lægerne i Sichuanprovinsen fik i år annulleret deres feriedage. Nye reformer giver fattige bønder ret til gratis hospitalsbehandling – så ingen tid til ferie. På skolerne undervises der også om lørdagen – og hver anden søndag kan lærerne så bruge til at rette stile. På en skole, jeg besøgte, drejede det sig om 2000 stile, som 15 engelsklærere skulle rette hver 14. dag. Det gjorde man så ved på 3 sekunder at vurdere elevens håndskrift og så tildele en karakter ;-).

Hos en skoleklasse Guangxi provinsen i 43 graders varme – og med mere end 60 elever i klasserne.

Hvad så med fremtiden? Det, som optager den voksne befolkning, er penge, penge og atter penge. Penge til barnets uddannelse, penge til egen bolig, og penge til alderdommen. Så også under den kinesiske socialisme er penge nødvendige, og at skaffe dem kræver fortsat hårdt arbejde. Med 350 mio +60-årige i 2030 skal man ikke forvente, at de nye generationer af enebørn hverken vil eller kan forsørge forældrene, som traditionen ellers foreskriver. Den hjemlige opsparing udgør i dag over 40% af BNP – penge, der hidtil er udlånt til finansiering af amerikanernes budgetunderskud. Også herhjemme kan vi nu se frem til at arbejde mere og længere. På den måde har vi meget til fælles med kineserne, og måske er „Historien“ slet ikke slut endnu.

Links til inspiration:

canton tower <http://www.gzvtwtower.info/index.htm>

http://www.youtube.com/watch?v=r1TaTBZMG60&feature=player_embedded#at=18

tourist video from Shanghai <http://www.youtube.com/watch?v=C8mLfsoAY9A>

EN KRUSSEDULLE FØDES UD AF EN
BEVÆGELSE, EN STREG.
DEN KAN GÅ I STA UNDERVEJS OG
HAVE SVINKEÅRINDER, MEN DEN
MÅ BETRAGTES SOM EN BEVÆGELSE

(De)konstruktion af en drøm om dannelse

Et essay om dannelse og en stork i Venedig

Af Ask Hejlskov Larsen
lektor i dansk og filosofi

Jeg ved ikke, hvad der skete i Venedig: Personalet på Frederiksberg hf-kursus var taget til byen, som kendes fra utallige postkort og turistfotos som jordens mest fantastiske by fuld af skønhed, kunst, museer, musik, karneval, historie, og hvad ved jeg..., og så stod en flok der, ved en af de glitrende kanaler, og stirrede henført på, ja hvad? Var det, fordi den lette brise havde lagt sig?

Fordi der duftede af rust, mens den blå farve skreg påfaldende stille højt oppe? Nej, vi stod gudhjælpemig og stirrede på en kran!

Flokken havde vandret igennem en uoverskuelig mængde af fantastiske kunstværker skabt af nogen af verdens mest berømte installationskunstnere, og så? Først foran denne skrotbunke bag ved en af Biennalens mange bygninger indfandt ekstasen sig, foran det eneste, som man også kunne forvente at se i f.eks. København.

“ Ingen kunne finde ord. Og jeg kan stadig ikke finde ord. For hvorfor tage på dannelsesrejse til Venedig, hvis det er en kran, der begejstrer mest? Hvorfor overhovedet rejse ud i verden, når der er kraner lige om hjørnet? Måske skulle jeg forbigå dette øjeblik i stilhed, float som det er? Eller måske siger det noget essentielt om dannelse, og hvad det er for en størrelse? At dannelse i princippet er en latterlighed?

Ingen kunne finde ord. Og jeg kan stadig ikke finde ord. For hvorfor tage på dannelsesrejse til Venedig, hvis det er en kran, der begejstrer mest? Hvorfor overhovedet rejse ud i verden, når der er kraner lige om hjørnet? Måske skulle jeg forbigå dette øjeblik i stilhed, flovt som det er? Eller måske siger det noget essentielt om dannelse, og hvad det er for en størrelse? At dannelse i princippet er en latterlighed? At dannelse ikke har at gøre med andet end terperi og såkaldt ydre dannelse? Måske er det i det perspektiv, at vi skal se kanon-snakken for nogle år siden, at der nemlig kun er den ydre dannelse tilbage? For hvordan kan man tale om personlig, „indre dannelse“, hvis en dannelsesrejses højdepunkt er noget så latterligt? Under alle omstændigheder er spørgsmålet ikke bare et spørgsmål om vores idioti, men om at dette øjeblikks uudgrundelighed netop er interessant i forhold til dannelsesproblematikken: Er forestillingen om en personlig dannelse forældet? Noget kunne tyde på det. Allerede i 1960'erne insisterer f.eks. filosofen Michel Foucault på, at der ikke findes noget subjekt i klassisk forstand (det autonome jeg), men kun samfundsskabte subjektiviseringer. Og hvis der ikke er noget autonomt jeg, hvad skal vi så overhovedet med dannelse; er der nogen grund til at rejse langt for at se rødbrun rust?

Det ville nok i første omgang være en god ide at se nærmere på dette øjeblik; er det virkelig så åndssvagt, som det lyder? Kan det ikke have en dannelsesmæssig mening, som jeg bare ikke kan få øje på? En mening, som netop ikke er forbundet med, hvad jeg eller andre jeg'er mener og forstår. Almindeligvis opfattes den såkaldte „indre“ dannelse som en realisering af almenmenneskelige idealer i hver vores liv. Men hvad var det lige, at gruppen af kunstinteresserede læ-

rere her foran kranen i Venedig realiserede? De havde kort forinden haft lejlighed til at smæske sig i det ypperste inden for kunstverdenen netop nu, og så får de deres største kunstoplevelse bag biennalen på det gamle værfts område. Er det ikke ironisk? En af lærerne foreslog senere, at oplevelsen demonstrerede den påstand, at kunst ikke er værker, men en måde at se på. Men hvis det er sådan, hvorfor så tage til Italien? Kunne vi ikke bare indstille vores øjne på „kunst“ og så gå ned i frihavnen eller rundt om bygningerne på Sønderjyllands Allé en ekstra gang?

En lærer, der græder

Der er ingen tvivl om, at oplevelsen ved kranen skal ses i sammenhæng med besøget på Biennalen kort før: For den lille gruppe lærere havde ikke bare set en række fantastiske kunstinstitutioner. De var blevet bragt ud af deres normale rumoplevelse og almindelige fornemmelse af, hvad det vil sige, at noget er. Og hvis det lyder lidt vel intellektuelt, så må jeg gøre opmærksom på, at dette meget intellektuelle fik tårerne til at rinde på en af gruppens lærere på en bänk midt i en rundkreds af højtalere, mens alle andre lignede nogen, der var kommet til en universel erkendelse. Selv gik jeg rundt og rundt mellem højtalerne, indtil jeg ikke var sikker på, om det var mig, der sang, eller jeg selv sad i alle højtalerne. Forinden var jeg blevet våd i Eliasons slanger af lys, der sjaskede ned over os og smældede mod gulvet som piskesmæld i et kolossalt mørkt rum, idet en tekst ved indgangen belærte os om øjeblikkets paradoksalitet. I en anden hal havde vi gået igennem en sky, og i en femte havde vi pludselig set rummets usynlighed!

Forklarer det oplevelsen ved kranen, eller får det alle oplevelserne til at virke endnu mere uudgrundelige? Jeg tror det sidste. For lige meget, hvor intellektuelle vores oplevelser var, så gav de ikke nogen klar mening, som jeg i hvert fald kunne, kan eller vil formulere. Vi havde gået et stykke vej igennem kunstens haller, vi havde gennemgået følelser, vi havde ladet os gennemrisle af tanker, erindringer og sansninger, og hvad så? Så havde vi set en kran! Eller måske er det netop pointen: at meningen ikke er en, som jeg *som bevidst individ* kan gennemskue – at meningen ikke er min, at dannelse ikke er et personligt, men blandt andet et æstetisk spørgsmål.

En stork

Måske er der et mønster, et billede bag vores oplevelser og erkendelser, som vi blot ikke kan tyde, og jeg tænker her ikke på et eller andet religiøst, men noget strukturelt, topografisk eller grafisk. I Karen Blixens historie fra „Den afrikanske farm“ om en mand, der udsættes for en masse trængsler, giver hans trængsler ikke mening for ham, før han næste dag bliver klar over, at den rute, som han har fulgt i sin kvie, perfekt afbilder – en stork! Man kan se storken som et symbol på et eller andet, men sådan ser jeg den ikke; den er kun noget særligt for både manden i historien og fortælleren, fordi den er en så overraskende og grundløs begivenhed. Storken *er* ikke eller *har* en mening; den er tværtimod fantastisk, fordi den er et fremmedelement i tankegangen: Midt i en sproglig sammenhæng, midt en historie dukker der en figur op, der intet har at gøre med alt andet. Pudsigt er da også fortællerens efterfølgende kommentar:

Amateur Architecture Studio
Wang Shu, Vito Bertin, Lu WenYu
"Decay of a Dome", 2010

Installationen er en meget let struktur, der både minder om vestens kupler på grund af formen og traditionelle kinesiske bygninger på grund af konstruktionsprincippet. Strukturen kan ændre højde og ændrer så også form.

„Man læser den kristne Kirkes anden trosartikel med Forfærdelse.

„Ophængt på Korset, nedtaget og begravet, nedfaret til Helvede, paa den tredje Dag igen opstanden, siddende ved Guds, den Almægtiges højre Haand, hvorfra han skal komme at dømme Levende og Døde.“ Hvor det gaar op og ned, mere frygteligt endnu end for Manden i Historien. Hvad kommer der ud af det? ...“

Blasfemien er her åbenlys hos en af Danmarks kanoniserede forfattere: Hvilken mening har Jesus' korsfæstelse, død og genopstandelse, spørger hun, jamen er hun da i tvivl? Åbenbart. Det er imidlertid ikke blasfemien, der interesserer her i skrivende stund flere år efter Muhammed-tegningerne, men derimod tanken om, at ethvert livsforløb kan forstås som en streg, der går op og ned, som strengen på tegningen af storken.

Måske foregriber Karen Blixen her en mulig senmoderne dannelsesforestilling? En forestilling om, at dannelse intet har at gøre med en *mening*, endsige *noget, der kan forstås*, men en figur. Eller rettere: at meningen på helt absurd vis er en figur. Måske kunne man forstå dannelse som et grafisk eller topografisk projekt? Under alle omstændigheder er der en betydelig tradition for, at inddrage figurer i dannelsesstankgangen: I Jens Baggesens „Labyrinthen“ (1792-93) ses en del af fortællerens rejse som en tur i en labyrint, i „A Sentimental Journey by Mr. Yorick“ (1768) af Laurence Sterne er fremstillingen fuld af meget tydelige digressioner (afvigelse fra den lige vej); i Johannes Ewalds biografi „Levned og Meninger“ (1774 – 78) overtager Ewald denne struktur, som ender med, at fremstillingen afbrydes og tilsyneladende fremstår som et fragment, ligesom de romantiske ruiner; Herman Bangs

„Stuk“ (1887) er symmetrisk opbygget, og selv siger han om sin bogs komposition, at den er en *arkitektur*. I forlængelse heraf vil jeg overveje om dannelse kan siges at udgøre et kontinuerligt forløb, som strengen forløber kontinuerligt på et stykke papir:

Har vi overhovedet været i Venedig?

Inspireret af pilgrimsrejserne i middelalderen dyrkede man i den tidlige romantik rejsen, bevægelsen mellem destinationer, altså ikke bare det at flytte sig fra et sted til et andet, men det at gennemleve hele rejsens kontinuerlige forløb. Rigtige pilgrimme skal den dag i dag ikke bare flyve til hellige steder, de skal gå eller i hvert fald gøre selve rejsen, den kontinuerlige bevægelse, til en åndelig proces. I den såkaldte Guldalder blev unge mænd sendt fra det nordlige Europa igennem Tyskland over Alperne til Italien. Målsætningen var dels, at de skulle studere resterne af den europæiske kulturs vugge, men også at de her skulle dannes i personlig forstand. „Vandringsmanden“ er i forlængelse heraf et populært tema i romantisk og præromantisk billedkunst og litteratur. Han optræder således f.eks. i kendte værker som Ewalds digt „Rungsteds lyksaligheder“ og Caspar David Friedrichs billede „Vandreren over tågehavet“. Det var en del af ideologien, at man ikke bare skulle fra et sted til et andet, men helst passere markskel, overnatte hos lokalbefolkningen osv. Bl.a. Charles Dickens var en passioneret vandrer, hvis romaner efter sigende skulle være inspireret af forløbet af hans maratonagtige vandreture. Vores egen filosof Søren Kierkegaard hyldede også de daglige ture, som var de intellektuelle præstationer.

Men hvordan skal vi kunne tage al den renderi alvorligt i dag? I dag tager vi helst flyveren, bilen, toget, båden ud i

verden. Turen fra Kastrup til turistfælder som f.eks. Venedig tager kun et øjeblik. Man sætter sig i et fly, lukker øjnene, blunder lidt, snakker eller ser en smule film, og så er man i en anden ende af verdenen. Der er intet kontinuerligt forløb længere. Vi er et sted, og så er vi et andet sted. Springer i tid og rum. Vores indre geografiske kort består af punkter: destinationer som København, Venedig, Mallorca, Istanbul, sommerhus, Vesterhavet, mosters villa i Smørum osv.

Og hvor er det lige, at vi tager hen? Fremmede steder? Har vi overhovedet været i Venedig? Har vi talt med nogen venetianere? Har vi set noget, som vi ikke allerede har kunnet se i turistguides og på internettet? Hvordan kan vi tale om en rejse, hvis rejsen ikke har noget kontinuerligt forløb, og vi ikke bevæger os noget sted hen? Problemet er vel at mærke ikke kun rejsens problem, men også den personlige dannelses problem. Kan man tale om dannelse i det senmoderne? Måske ikke? Måske nok! Hvis det var muligt at spole tiden tilbage og spørge de ekstatiske lærere foran kranen, ville de helt sikkert, hvis de kunne få plads til en tanke i dette ekstatiske øjeblik, uklart mene, at deres oplevelse dannede dem. Men det kan jeg ikke, for ligesom alle de andre det øjeblik tænkte jeg ikke på noget. Men måske er det netop pointen? At den „indre“ dannelse intet har at gøre med *forløb*, der på en eller anden måde metaforisk afbilder en *forståelse, en sammenhæng, nogle idealer og realisering af nogle indre værdier*. At dannelse nok stadig er et vigtigt fænomen, men også har fået en uoverskuelig og ubestemmelig karakter, som glider det enkelte individ af hænde? At den „indre dannelse“ bedst kan beskrives som noget helt ydre? Noget grafisk, noget rumligt, noget lydligt! En streg,

der gør opmærksom på sig selv, fordi den knækker, holder op, springer og i det hele taget ikke er entydig.

Streger

Måske er det afgørende skillepunkt i forhold til den såkaldte klassiske personlige dannelse, at kunsten har udviklet sig – at *linjen* og *stregen* har en helt anden betydning i dag. I artiklen „The end of drawing“ (fra *Tegningens semiotik* red). Claus Carstensen, 2000) taler Robert Nelson om to forskellige typer tegning: analytisk og syntetisk. I den analytiske tegning analyserer tegneren tingene, som verden er fuld af, gennem strengen, mens han i den syntetiske tegning skaber noget nyt fra grunden. Forskellen kan, sagt temmelig forenklet, ses som forskellen mellem den klassiske virkelighedsgengivende tegning og en helt abstrakt tegning. En streg skal i dag ikke længere blot studere virkeligheden foran papiret, men også skabe en virkelighed. Turen igennem Biennialens haller og ud til kranen bag ved Biennaleområdet kan ikke forstås som en registrering af en virkelighed, men som en syntetisk tegning, en tegning, der uafhængigt af mine intentioner og bevidsthed skaber dannelse. Lyder det lidt kringlet? Det er det også: Dette skal ikke forstås, ligesom Karen Blixens stork ikke skal forstås, men netop ses som et indbrud i forståelsen, et fremmedlegeme i bevidstheden.

Stregen har en tæt forbindelse til geometriske formers *omrids* i elementarformer som kvadratet (eller firkanten) og cirklen, der pudsigt nok i det 20. århundrede spiller en meget påfaldende rolle i forskellige filosofiske, arkitektoniske og kunstneriske sammenhænge. F.eks. i Foucaults værk „Ordene og tingene“ fra 1960'erne: I dette værk kortlægger Foucault forskellige epokers videnskabelige epistemer, dvs.

indre logik, og i hver epoke finder han en – firkant. Hvad laver den der? Jeg mener, hvorfor kan enhver epoke skildres som en firkant, hvorfor ikke som en pelikan? Kan det være tilfældigt, at Foucault gang på gang ser en firkant (og en enkelt gang en cirkel)? Er der virkelig firkanter i de fleste historiske epoker? Eller er det måske ikke snarere Foucault, der forstår epoker ud fra en firkant? For mig at se er spørgsmålet ikke, om der er en firkant eller ej, men om det er en god ide at forstå epokerne ud fra firkanter.

Den måde vi forstår på, og lærere tilrettelægger deres undervisning på, er fuld af ubevidste figurer. I filosofi er der f.eks. en tradition for at tænke i filosofiske *positioner*. Bare ordet er påfaldende rumligt! Ethvert filosofisk synspunkt skal kontrasteres af mindst ét andet. Materialisme skal eksempelvis modstilles idealisme, dualisme og skepticisme. Firkanten, som positionerne danner, letter det pædagogiske arbejde. Mange tusinde års filosofi lader sig indskrive i en firkant, og de forskellige filosofers udviklede tankebaner bliver til klare grundholdninger. Men den måde at drive pædagogik på mener jeg er forkert: Det gør filosofi til en harmløs, en logisk sag, et spørgsmål om forskellige synspunkter, filosofi bliver til en ørkesløs argumentation i stil med middelalderens skolastiske diskussioner. Sigende nok er midten af firkanten tom! Og det er urimeligt, det er ikke fair overfor rigtig filosofi. Filosofi er efter min mening ikke kun et spørgsmål om „at kunne argumentere for sit synspunkt“. Visse synspunkter er mere brugbare end andre. Den nye robot- og hjerneforskning demonstrerer f.eks., at ellers forkætrede filosoffer som Martin Heidegger og Maurice Merleau-Ponty simpelthen fører videnskaben fremad. For mig at se er det derfor nødvendigt at bryde positions-

tankegangen og så at sige give filosofien jord under neglene. Filosofi-undervisningen må gerne gå frem af en linje, men linjen skal knække, dreje om hjørner, så eleverne bliver smidt af og her i grøften bliver tvunget til at tænke, som man tænker i en grøft: Hvordan kommer jeg op? Hvordan får jeg kokassen af, og hvad er der sket med mine bukser? Dvs. der er selvfølgelig grænser for, hvor mange grøfter og kokasser eleverne vil finde sig i at blive kastet i. Når læreren knækker linjer, siksakker i historien, føler mange sig utrygge. Ordrede, kronologiske og periodeinddelte forløb giver overblik, men det gør også undervisning meningsløs og bekræfter således eleverne i deres værste fordomme om skolen. Jamen, hvorfor skal historien altid skildres i form af en kontinuerlig lige linje? I de fleste film, og eleverne ser jo mange film, er kronologien brudt op af flashbacks og lignende. Når der fortælles en historie, er det rigtig dårlig stil at give overblik fra begyndelsen: Tænk hvis en instruktør konstruerede sin film, så tilskuerne altid havde overblik og var trygge!

Den kontinuerlige linje er virkelig dybt problematisk, både teoretisk og i praksis, da den jo som vores tidsregning er tæt forbundet med en kristen progressions-tænkning, hvor historien ses som en fortsat åbenbarings-proces; hvorfor vi i mødet med andre kulturer mener, at de andre tilhører andre årtusinder. Hvor vanvittigt er det ikke at påstå, at nogen, der lever samtidig med os, tilhører et andet årtusinde? Det kan godt være, at vi mener, at visse mennesker kan være primitive, men de kan da ikke tilhøre et andet årtusinde? Det er absurd! Tiden går ikke i én retning. Den går i mange retninger, den bøjer af, springer og laver piruetter og gentager sig selv. Jeg har tit fantaseret om at skildre littera-

turhistorien som et landskab, et rum, som vi kunne bevæge os rundt i. At middelalderen f.eks. var en by, som vi kunne besøge nu og da, når det var nødvendigt osv.

Selvom denne idé måske er mindst lige så absurd, så findes der ikke desto mindre beslægtede ideer blandt prominente folk: Den notorisk svært forståelige psykoanalytiker Jacques Lacan insisterer på at tænke topologisk i „Om blikket som objekt lille a“ (fra *Tegningens semiotik* red. Claus Carstensen, 2000). Hvis han f.eks. springer i tankegangen, er det ikke noget problem, for han føler sig ikke forpligtet til at tale sammenhængende! I første omgang virker det fuldstændigt åndsvagt, men hvad nu hvis vi ikke tænker lineært, men i landskaber?

Under alle omstændigheder kunne det være inspirerende at studere denne mulighed! Måske er dannelse en nøjagtig gengivelse af en bestemt områdes topologi på Madagaskar? Og nej, spørgsmålet er stillet forkert: Det er ikke, hvordan dannelse er eller ikke er, men hvilken dannelse de forskellige figurer skaber eller kunne skabe, og dette spørgsmål er primært et æstetisk spørgsmål. Hvilken dannelse kan turen igennem og ud og ind af bygningerne på Biennaleområdet skabe? Jeg har prøvet at tegne turen op og på min tegning ser jeg, hvad der mest ligner en sammenfiltret stump snor, en streg, der er lige ved at blive til krimskrams, og jeg kan med den bedste vilje ikke se, hvilken dannelse, der her er tale om, og så alligevel er der noget frækt over løkkerne og trådene, noget meget kropsligt, som dog ikke synes at være entydigt seksuelt. Kan man tale om en kropslig dannelse? En erkendelse af abstrakte teoretiske spørgsmål, som primært er kropslig og måske endda lidt fræk?

Perlekæder i røven

Dét spørgsmål finder jeg tilrådeligst ikke at besvare. Bare forestillingen om, hvad det kunne betyde for undervisningen, får mig til at tænke på en af Monty Pythons sketcher (den hvor læreren demonstrerer seksualakten med sin kone for en klasse, som keder sig bravt). Men sagen er jo heller ikke, om det findes eller ej, men at oplevelserne på Biennaleområdet gør det svært at trække et klart skel mellem visse typer dannelse i og uden for skoleregi. Men det må også være en helt banal kendsgerning for f.eks. enhver billedkunstlærer.

Her i Venedig fik vi således mulighed for at besøge en helt ny kæmpe kunstsamling, som var så ny, at den ikke engang figurerede i vores medbragte guides, og her i en af samlingens haller blev jeg stoppet af en kollega, som gjorde mig opmærksom på et forhæng af røde plastikperler, som hang fra loft til gulv. Kollegaen fortalte mig, at perlekæderne, ifølge kunstneren selv, gerne skulle frembringe associationer til de perlekæder, som bl.a. nogen homoseksuelle bruger i røven. Mens hun fortalte, kunne jeg så stå der og se på denne strøm af skinnende røde perler, der flød fra loftet som et vandfald, en frydefuld blodstyrtning! Min kollega forklarede videre, at perlerne var røde som blod, fordi kunstnerens kæreste var død af aids. Måske er det virkelige problem med nutidens dannelse, at vi ikke kan tale om dannelsen selv, fordi den selv i sin natur er grænseoverskridende og til tider meget kropslig?

Tænk hvis den ideelle dannelse ikke var en stork, men et nøgent ophidset menneske? Så er det nok en god ide, at vi ikke taler mere om det! Men måske bør dannelse slet ikke have noget at gøre med streger?

*Smiljan Radic + Marcela Correa
"The Boy Hidden in a Fish", 2010*

Som svar på det chilenske jordskælv har Smiljan Radic + Marcela Correa bragt en stor granitsten til Venedig. Indvendig i stenen kan man søge tilflugt i en kasse, der er lavet af duftende cedertræ. Værket er inspireret af maleren David Hockneys radering "The Boy Hidden in a Fish", som udtrykker en følelse af beskyttelse og fred.

På samme samling dukkede en meget desorienteret naturfaglig kollega op: Han var fuld af spørgsmål, da han på en hallens ekstremt høje vægge så en kolossal hesterøv stikke

Maurizio Cattelan
„Untitled“ 2007, Punta della Dogana
Venice

ud. Hvad skulle han med den? Han kom lige fra et naturhistorisk museum, og egentlig havde det være en større oplevelse for ham, ikke bare fordi han var mere interesseret i naturhistorie end kunst, men fordi hans oplevelse på det naturhistoriske museum havde været en større æstetisk oplevelse, for, som han sagde, opstillingen af alle de døde dyr havde virket absurd, ja nærmest som en kunstnerisk installation!

En flade, måske en farve eller en smag

Måske skal vi opfatte dannelse som noget, der netop ikke har at gøre med tid og sted, med forløb, men med en flade: Berømte er maleren Kasimir Malevichs monokrome sorte eller hvide firkanter fra begyndelsen af 1900 tallet. Her forsvinder strengen helt til fordel for den rene flade. Her erstattes forløbet, og omridset af en uudgrundelig flades dybde, af en farve, som senere blev videreudviklet af den blå maler Yves Klein. Måske er den gådefulde dybsindighed ved kranen og det naturhistoriske museum udtryk for, at forløbet har mistet sit tag i os, at den teoretiske logiske lineære tankegang er blevet brudt, at forståelsen har forladt dannelsen

til fordel for en eksplosionsagtig uudgrundelig dybde uden religiøse, mystiske undertoner. Måske er de omtalte hændelser tegn på, at dannelsen ikke længere er forbundet med strengen, punktet, firkanten eller cirklen, men en usynlig allestedsnærværende farve i vores fodspor, sved og håndled, i den måde vi tænker på: Enhver oplevelse skal måske ikke længere ses som et punkt på en linje, et hjørne i en firkant eller lignende, men som noget på en flade, der kun kan ses oppe fra, eller i hvert fald fra en anden vinkel end vores. Der er tale om en dannelse, der ikke fører et bestemt sted hen, giver mulighed for realisering af idealer, selvrealisering, frigørelse eller lignende, men først og fremmest en oplevelse af, at dette „jag“ ikke findes, eller rettere: at det finder sig selv uden for sig selv i de smuldrende sten omkring, i den blå himmel, i tonerne fra et klassisk orkester, i en kran. At historien, skolens dannelse er noget rent kropsligt. At dannelse ikke er realisering af idealer, men en realisering af verdenen i dig. Du er Afghanistan, Etiopien, oprøret i Egypten, undertrykkelse i Saudi-Arabien, bøvser i Hongkong, en bus i Nepal, Van Goghs kirsebærtræer osv. Dannelse er den måde, du tænker på, den måde du taler på, den måde du slapper af på, den måde du griner, den måde du skriver, den måde din næse fungerer på. Forleden drak jeg en vin, som i følge etiketten havde en kvadratisk smag. Den var ikke særlig god! Dannelse er ikke et sammenhængende forløb, *en* sammenhængende bevægelse som en streg, der går fra et punkt til et andet. Men hvem siger også, at den skulle være det. Den traditionelle dannelsesrejse frem og tilbage over alperne var det, Goldsmiths „hjemme, ude, hjemme“ var det, men historien har mange andre måder at opfatte dannelse på.

Ombord på Vaporettoen skete der noget: Råbet var eksalteret. Se havet! Jo, havet var grønt, gulgrønt. Som malerne har sagt i århundreder har Venedig et særligt lys, et lys, der trænger ind overalt og skaber særlige farver, farver som må ses *live*, fordi de ikke bare er farver, men lys og lyset en hel palet, der breder sig over hele synsfeltet og helt ind alles tånegle og hårrødder. Dette lys er Venedigs, men det bliver først til dannelse, hvis vi generelt begynder at lægge mærke til lys!

Det er bestemt værd at tage til Venedig for at se på kraner, røppler og døde udstoppede dyr; for på den måde at gøre dannelsen til en kropslig oplevelse. Under alle omstændigheder er dannelse set som en farve eller en flade noget, der kræver, at du er i bevægelse hele tiden, kræver at du netop ikke befinder dig et bestemt sted, i et punkt på en linje, men altid allerede et andet sted. Det er en dannelse, som ingen, heller ikke lærere, en gang for alle kan påberåbe sig. En dannelse, som ikke er *min*, men noget diffust, som ingen forstår, der gennemtrænger alt i den helt fysiske virkelighed. Som Klaus Rifbjerg skriver i digtet „Frihavnen“:

„Tom, tom, tom – saligt tom
er verden for andet end ting“.

Måske er det ikke verden, der er tom, men os, vores egoer, der er tomme, mens verden er fuld af indhold, fuld af ting, som vi aldrig helt lærer at forstå, men ikke desto mindre påvirker os på en måde, som vi heller ikke helt forstår.

"Cloudscapes"

Af Transsolar & Tetsuo Kondo Architects

Arkitekturbinnale 2010, Venedig.

*Lærerne oplevede at gå gennem skyer, en på én gang
sanselig og drømmeagtig oplevelse.*

Et bud på en pædagogik, der opfylder unges forskellige drømme om uddannelse

Af Peter Johannes Larsen,
lektor i dansk og historie

Fra en pædagogisk halvdag på Frederiksberg hf-kursus om Cooperative Learning

„Vi ville gjøre hvad vi kunde, til Fædrelandets Gavn ved eders Opdragelse, befordre, saavidt mueligt, eders Manddoms og Alderdoms Lyksalighed [...] vi formode ei at forbigaae noget af det, som forbereder et ungt Menneske til at blive en duelig, sig selv ernærende Mand, et nyttigt Lem i Staten, en Prydelse, en Velgiører mod sit Fædreland.¹⁴“

Drømmer vore elever mon om at blive nyttige borgere, der arbejder til gavn for fædrelandet?

Siden Borgerdydsselskabs realskole i 1787 har ikke alene elevernes forventninger til sig selv, men også forældrenes og samfundets forventninger til eleverne forandret sig. Skolen står som dengang i et krydspres mellem forskellige forventninger fra de forskellige aktører: elever, samfund og stat. Ikke alene når det drejer sig om formålet med skolen, men også når det drejer sig om veje til at opnå de til enhver tid givne mål. For hvordan skulle skolen i 1794 skabe

den nyttige borger? I al fald ikke ved frygt og fysisk afstraffelse: „At fremkalde Flid ved Straffe, og Lærvillighed med Hug, strider mod vore begreber om Opdragelsen.“. Oplysningstidens tanker om det frisatte menneske medførte et pædagogisk paradigmeskifte, som det fx ses hos Rousseau, fordi synet på mennesket forandrede sig. Rejsen tilbage i tid er taget for dels at belyse, at hver tid har deres

visioner for uddannelsen – fra oplysningstidens til vore dages konkurrencesamfund, dels for at belyse at spørgsmålet om elevernes engagement forandres ved overgangen til det moderne samfund. Skolen er derfor ikke, den er i en konstant tilblivelse, ligesom eleverne konstant lærer og dannes.

Formålsparagrafferne for Borgerdydsskolerne eller vore dages hf er præget af liberalismen, men i forskellige udgaver. Eleverne på Borgerdydsskolerne skulle blive frie og nyttige for fædrelandet, eleverne på hf i dag skal blive kompetente. Nøgleordene: til Fædrelandets Gavn, eders ... Lyksalighed, duelig og kompetencer fortæller noget om de drømme, som drømmes i samfundet.

I oplysningstiden var man opmærksom på, at individualiseringen måtte suppleres med et fokus på solidariteten over for fællesskabet, hvis borgeren skulle forblive nyttig.

Også i dag må læreren tilrettelægge undervisningen på en måde, så der skabes en atmosfære præget af vid, og som derfor er frugtbar for den læring, læreren ønsker skal finde sted. Den enkelte elev skal på en og samme tid erkende og deltage solidarisk i undervisningen:

Udgangspunktet for en systemisk-konstruktivistisk tilnærmelse til pædagogikens hovedopgave ligger ikke i bøgerne, i matematikken og fagene, ej heller hos eleverne eller hos lærerne, men i udviklingen af „den sociale ordening“; de sociale forudsætninger, der må være til stede i skoleklasser, for at der kan udvikles meningsfulde aktiviteter og meningsfuld kommunikation om læring. For en systemisk-konstruktivistisk pædagogik er spørgsmålet om organisering altid et spørgsmål om *organisering af kommunikation*³.

Læreren drøm er dermed den aktivt deltagende elev. Eller den flittige elev, den lærvillige elev. Efterslægtsselskabets skoles pædagogiske syn bar præg af, at den enkelte skulle træde ud af sin selvforskyldte umyndighed, og dermed indgik skolen i en frigørelsesproces. I dag hvor eleverne vokser op i et demokrati, i en skole der er langt mere uformel end før, så kan kampen for frihed ikke længere være den motiverende faktor. Spørgsmålet bliver derfor, hvordan læreren får de enkelte elever til at engagere sig i læringsprocesserne, når der ikke længere er et fælles mål med at tage en uddan-

“ Spørgsmålet bliver derfor, hvordan læreren får de enkelte elever til at engagere sig i læringsprocesserne, når der ikke længere er et fælles mål med at tage en uddannelse, men mange individuelle. Hvordan skabes den sociale ordening, som sikrer den meningsfulde kommunikation, hvor alle elever tager del i den fælles konstruktion af viden? Hvordan stimuleres elever med forskellige evner, forudsætninger og holdninger, med forskellig motivation?

nelse, men mange individuelle. Hvordan skabes den sociale ordening, som sikrer den meningsfulde kommunikation, hvor alle elever tager del i den fælles konstruktion af viden? Hvordan stimuleres elever med forskellige evner, forudsætninger og holdninger, med forskellig motivation?

Cooperative Learning (CL) er en arbejdsform, hvor elever med forskellige forudsætninger arbejder sammen, og hvor

de har forskellige roller. Rollerne sikrer, at alle i gruppen er aktive, og at de tager del i den fælles konstruktion af viden. CL er dermed en måde at organisere kommunikationen i timen på. Ikke alene i teamet, men også i en senere dialog i klasserummet. På grund af CL's klare ritualer, der anerkender, belønner og roser, vokser elevernes faglige selvtillid, og CL er dermed et redskab til at opnå det flerstemmige klasserum, hvor

elevernes bidrag er i centrum frem for en mere lærerstyret undervisning. Man „lærer af hinanden på tværs af forskelle, ligesom forskelligheden anskues som noget produktivt.“⁴

Virker CL så? Det er det endnu for tidligt at svare på, men ud fra evidensbaseret forskning kan man på nuværende tidspunkt sige:

Det er også tydeligt, at mange kursister på hf har det godt med arbejdsmåder, som er overskuelige, som aktiverer dem, og som giver „hurtige“ resultater i den forstand, at de føler, at de har lært noget. Der lyder dog også kritiske røster. I en skoleform, hvor fravær ikke er et ukendt fænomen, er

“ På grund af CL's klare ritualer, der anerkender, belønner og roser, vokser elevernes faglige selvtillid, og CL er dermed et redskab til at opnå det flerstemmige klasserum, hvor elevernes bidrag er i centrum frem for en mere lærerstyret undervisning. Man „lærer af hinanden på tværs af forskelle, ligesom forskelligheden anskues som noget produktivt.“⁸

det et stort problem, at mange team ofte er hullede således at forstå, at nogle af teammedlemmerne mangler. Dette er en reel trussel overfor en arbejdsform, som bygger på ideen om det forpligtede teammedlem. Omvendt er der også kursister som taler om, at de faktisk har et mindre fravær nu, hvor deres team har brug for dem; deres ansvarlighed er steget som følge af, at de betyder noget for andre⁵.

I en klasse, som var præget af flerkulturalitet og dermed manglende bevidsthed om den kollektive læringsproces' betydning, har brugen af CL haft en entydigt positiv betydning⁶.

Som med elevernes lærings- og dannelsesprocesser, så er også klassen hele tiden undervejs, på vej til at blive til noget, som endnu ikke er kendt. CL kan være en måde at rejse fra den flerkulturelle klasse ved første skoledag, hvor eleverne er opdelt i forskellige grupper, der ikke indbyrdes kommunikerer med hinanden, til en klasse hvor alle taler med og lærer af hinanden. En måde at rejse fra reproduktion af lærerens viden til produktive, innovative læreprocesser, hvor eleverne igennem mødet med den gode anderledeshed bliver i stand til at tage en videregående uddannelse. Et eksempel herpå kan være, at eleverne skriver og offentliggør en blog om folkeviser. Disse er fjernt fra elevernes hverdag, men i og med elevernes tekster offentliggøres, bliver det

mere meningsfyldt at sætte sig ind i folkevisernes univers og at formidle sin viden igennem forskellige genrer, teksttyper og modaliteter. Og på denne måde har eleverne tilegnet sig almindelse, viden og forskellige kompetencer.

„Formålet med uddannelsen er at forberede kursisterne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindelse, viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene.“ Sådan står der i bekendtgørelsen for toårigt hf. CL kan ikke stå alene som pædagogisk strategi, hvis disse mål skal nås; men CL er en del af værktøjskassen til, at eleverne igennem tilegnelse af almene, personlige og sociale kompetencer kan tilegne sig de faglige mål, som fremgår af bekendtgørelsen og de enkelte fags læreplaner.⁷

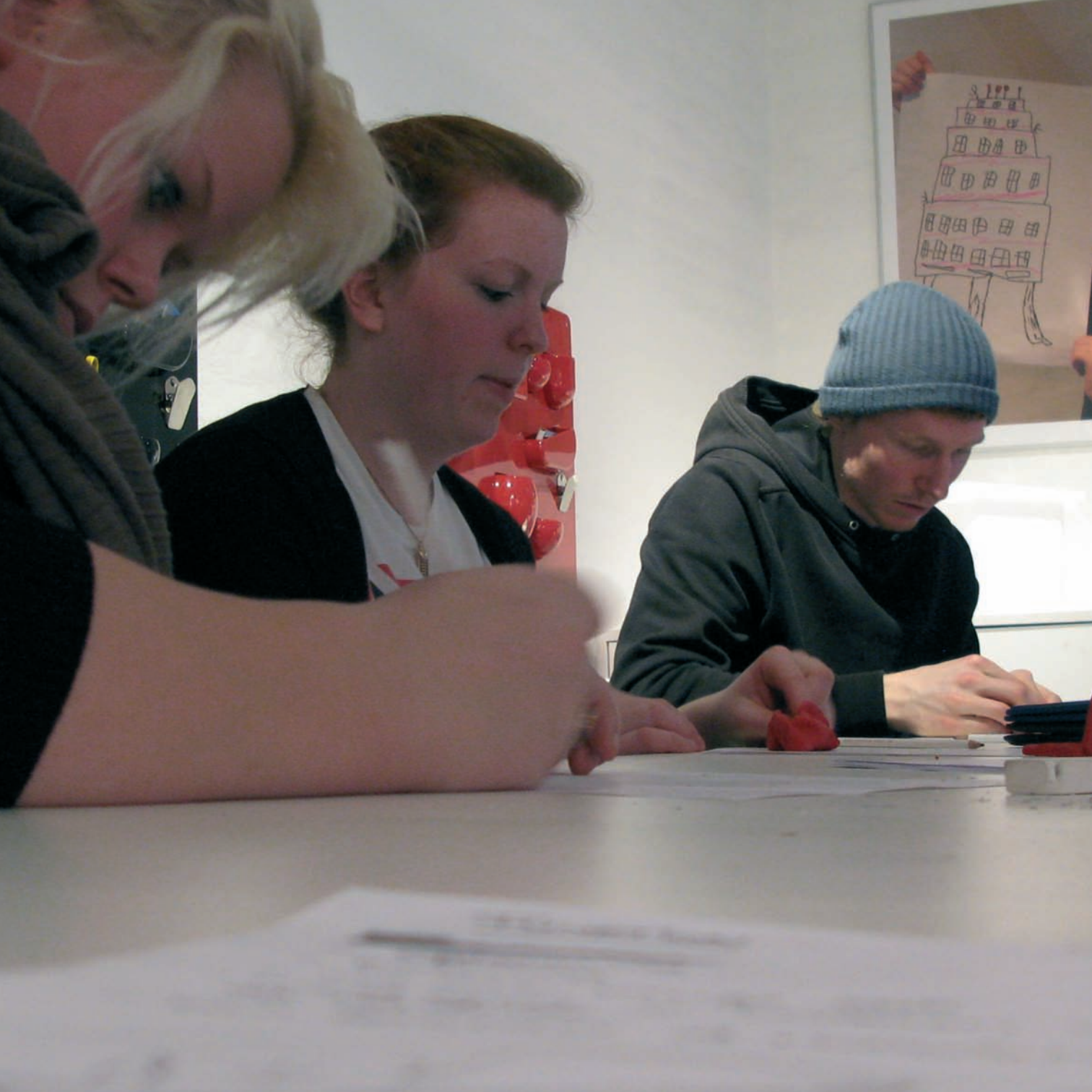
Elevernes drøm om læreren adskiller sig sikkert fra elev til elev, men en del af drømmen er sikkert at læreren ikke alene er fagligt og pædagogisk uddannet, men også at læreren kan organisere undervisningen på en måde der fastholder eller vækker elevens lyst til læring. Som en del af refleksionen over den pædagogiske praksis på Frederiksberg HF-kursus deltog lærerne derfor i en pædagogisk halvdag om CL som en del af den pædagogiske efteruddannelse. Else Trier fra VUC Vestegnen og Bodil Redder fra VUF fortalte om deres erfaringer med CL. Billederne fra dagen dokumenterer at CL er en arbejdsform som sætter eleverne i gang med at tænke og dermed at lære. Her er det blot os, der er i gang med forskellige læringsprocesser.

Måske drømmer vore elever ikke om at blive nyttige borgere, der arbejder til gavn for fædrelandet; men de drømmer hver deres drøm. Og lærerens rolle er stadig at hjælpe den enkelte elev til at kunne gøre drømmen til virkelighed,

ved at lærerkollegiet “gøre hvad vi kunde.”
At lærerne på Frederiksberg hf-kursus gør,
hvad de kan for at deres elever kan fuldføre
rejsen, er den pædagogiske halvdag om CL
et vidnesbyrd om.

- 1 Peder Paludan: Erindrings-Tale over de haabefulde Børn ..., 1787
- 2 J. P. Rosenstand Goiske og K. Lyhne Rahbeck: Tvende Taler holdne i Selskabet for Efterslægten..., 1794
- 3 Sverre Moe: Systemisk-konstruivistisk pædagogik – et læredigt, 2003, p. 97
- 4 Steen Beck og Michael Paulsen: Mangfoldighed og fællesskab – en etnodidaktisk analyse af kurssisttilgange og klasserumskultur på hf og VUC, 2011, p. 148
- 5 Steen Beck: Cooperative Learning i teori og praksis, GymPæd 2.0, nr. 5, 2011, p. 5
- 6 Steen Beck: Cooperative Learning i teori og praksis, GymPæd 2.0, nr. 5, 2011, p. 5
- 7 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132649#K1>
- 8 Steen Beck og Michael Paulsen: Mangfoldighed og fællesskab – en etnodidaktisk analyse af kurssisttilgange og klasserumskultur på hf og VUC, 2011, p. 148

Ny skriftlighed?

Om en nyuddannet pædagogikumkandidats favntag med en ny pædagogisk tilgang til at skrive

Af Lars Bronée
Adjunkt i idræt og
matematik

Diskursen er udfordringer, problemer er yt. Det var præcis sådan, der blev tænkt, da jeg fik min opgave i teoretisk pædagogikum „skrivekompetencer & læring“. Da var det, jeg manglede et sidefag i videnskabsretorik. Det er som om, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier godt ved, at matematiklærere er vant til at klare sig selv. Og vi gør det med glæde. Vi regner den jo bare ud.

Da der var regnet lidt (uden brug af hjælpemidler), indså jeg, at bogen „videnskabsretorik og skrivedidaktik“ af Ellen Krogh, ville være en slags opvarmning. Den er også kun på knapt 300 sider. Lad os hoppe direkte til konklusionen, hvor jeg højt på strå sammenfatter:

„Der er mange gode intentioner med ny skriftlighed, og som nystartet lærer er det spændende at være spydspids for nytænkning af undervisningen og fagligt didaktisk inspirerende, at være med til at implementere paletten af skriftlige arbejdsformer i praksisfællesskabet.

Der er også en skolevirkelighed og kursistgrupper, hvor den mentalistiske og eksamensstrategiske vidensopfattelse er så fremherskende, at realiseringen af intentionerne bag ny skriftlighed, naturligt møder modstand på sin vej frem i lyset.

Men med målrettet rammesætning for implementeringen af ny skriftlighed, der binder og motiverer alle lag på kryds og tværs til samarbejde internt på skoler og gennem alle lag af skolesystemet, kan vi være på vej mod en ny virkelighed med ny skriftlighed.

“*Hvad betyder ny skriftlighed? Den betyder, at det er blevet alle fags ansvar at bidrage til kursisternes generelle skrivekompetencer som led i den studieforberevende indsats, og at skrivning skal ikke kun være rettet mod et færdigt skriftligt produkt, men i sig selv være et redskab til at facilitere læreprocesser, f.eks. i form af tænkeskrivning, genskrivning eller stilladserede opgaveskabeloner.*

blevet alle fags ansvar at bidrage til kursisternes generelle skrivekompetencer som led i den studieforberevende indsats, og at skrivning ikke kun skal være rettet mod et færdigt skriftligt produkt, men i sig selv være et redskab til at facilitere læreprocesser, f.eks. i form af tænkeskrivning, genskrivning eller stilladserede opgaveskabeloner. Dette kan ses som fælles overfaglige mål.

Hvad betyder den for matematikundervisningen? Den betyder, at fagdiskursen ikke må underminere genren, som om genren ikke eksisterede. Som om det bare er noget, vi kalder skrivningen.

Vi kan ikke give kursisterne genrebevidsthed ved ikke at eksplicitere, hvad formalia er og målrettet træne genren i

En ændring af praksisformer gennem alle trin i uddannelsessystemet, som vil skabe sammenhængskraft for de lærende og lærerne. Måske indebærer det også en nytænkning af eksamensformerne?”

Den genrebevidste dansklærer ser måske fisken baske lidt med halen her. Hvad betyder ny skriftlighed? Den betyder, at det er

undervisningspraksis. Matematiklæreren skal opdatere sin tekstforståelse til et metaplan; tekst er overfaglig, men tekst reguleres af diskursen i et fag og af den anvendte genre.

Og det skal der undervises i. Engang kun dansklærernes ansvar. Gymnasiereformen er præget af samarbejde mellem fag, og hvis kursister skal opnå en forståelse for de forskellige fags traditioner, tekster, skrivegenrer og diskurser, kræver det selvfølgelig, at der undervises i skriftlighed på en veltilrettelagt og systematisk måde. Ellers er det svært at forholde sig til en opgave, der involverer flere fag.

Ny skriftlighed efter reformen er ikke gået op for mange gymnasielærere. Ny skriftlighed er blevet evalueret, og lærere er blevet udspurgt; 17,5 % vidste ikke, om reformen havde ændret kravene til skriftligt arbejde i deres fag, og 21,1 % svarede ved ikke (Ellen Krogh).

Det er ret mange. Det lader til, at reformer ikke bare implementeres i praksisvirkeligheden, natten over og uden videre. Skolen må udarbejde en progressionsplan for ny skriftlighed. Bekendtgørelsesteksten spiller derfor op til en bred palet af skriftligheder i alle fag, nemlig traditionel skrivning, hvor viden dokumenteres, formidlingsskrivning, og som værktøj til reflekterende tænkning.

Men de skriftlige eksamensopgaver i matematik er stadig meget lukkede i form, så hvorfor bruge tid på projektarbejde, så hellere en emneopgave. Hvorfor fordybe sig i tidskrævende åbne problemstillinger/projektopgaver, og hvorfor producere avancerede grafiske fremstillinger i Excel, hvis kursisten stadigvæk blot skal vise at to plus to er lig fire til eksamen? Det kan godt være svært at argumentere imod blot ved at henvise til studieforberevende skrivekompetencer.

Jeg kan også mærke kursister, der føler sig truet af ny skriftlighed i matematik; kan jeg nu heller ikke regne med matematikfaget mere som et lineært arbejdende fag, præget af klokkeklar didaktisk realisme?

Med ny skriftlighed skal lærernes pædagogiske aktionsradius udvides til et metaplan. Tiderne er forbi, hvor det var nok at opdrage kursisterne til at medbringe papir og blyant; nu skal der også medbringes blyantspidser, hvis ny skriftlighed skal have en gang på jorden.

Lyst til at læse mere om ny skriftlighed, skriv da til post@larsbronee.dk, da jeg helst ikke vil gøre min opgave i teoretisk pædagogikum offentlig tilgængelig, før den er bestået.

Små autonome nicher

En impressionistisk montage fra 2.V's studietur til Berlin

I allersidste øjeblik fik V-klassen sammen med samfundsfaglærer Jan Andreasen og dansklærer Hans Kargaard arrangeret en studietur til Berlin.

Nu skal dette bidrag til årets Vinkler vinkles i retning af begrebet „lighed“. Det vidste de to lærere ikke, inden de tog af sted, så de indkvarterede sig i en fra a-z Ikea-indrettet *Loft Studio* i det nordøstlige hjørne af *Kreuzberg* med udsigt til det berømte *Fernsehturm* og en masse *LKW*'er, (se billede), mens eleverne tog til takke med en discountløsning i form af et *Jugend Hostel* i det sydvestlige hjørne af samme *Viertel*. Hvordan en by kan have mere end fire kvarterer er mig i øvrigt en matematisk gåde!

Der bor 150.000 i *Kreuzberg*, heraf 70.000 af tyrkisk herkomst, heraf tilnavnet *Klein Istanbul*, som dækker et areal på kun ca. 10km², så den korte afstand kombineret med det usædvanligt velfungerende og billige transportsystem *BVG* gjorde, at det ikke tog de to lærere meget mere end 10 minutter at krydse sydvestover til eleverne, som hver dag *neun Uhr Punkt* stod parat vandkæmmede og velduftende til morgenmønstring. En præcision i fremmøde, som ikke er set før eller siden.

Berlin er som bekendt ikke siden *die Wende* og murens fald i 1989 en delt by, hvor man i øst i princippet dyrkede den

Af Hans Kargaard,
studievejleder,
lektor i dansk

*I en autonom niche
– udsigt ved Cafee Morgenrot*

demokratisk socialistiske lighedstanke, mens man i vest hyldede den frihedselskende kapitalisme, som – uden at tale for højt om det, man kan jo komme galt af sted, ikke sandt Henriette Kjær – ser uligheden som en dynamisk motiverende faktor for det enkelte individ.

Tillad mig en lille digression tilbage i tiden. Denne artikels forfatter oplevede det delte Berlin i 1979 eskorteret af sin daværende tyske kæreste og spenderede en eftermiddag i arbejder- og bondestaten. Som de fleste vesterlændinge var det første vi gjorde, da vi var kommet igennem tolden/grænsekontrollen og tvangsvekslingen af de 10 solide D-mark til 10 flade Ostmark at veksle sort til kurs 1:8. Selv om vi så absolut gjorde vort bedste, kunne vi ikke få brugt alle disse østpenge, så vi endte med at sidde på en mørk *Eckekneipe* meget tæt på muren, hvor vi købte *Bier vom Fass* i store mængder til et hold studerende. Da jeg spurgte en af de studerende om deres holdning til Vestberlin, holdt han en lille kunstpause, trak mig uden for værtshuset og pegede over muren på neonlyshavet fra vest og konstaterede meget lakonisk: *Guck mal driiben!* (se dog derover !) Ja, så var der vist ikke så meget mere

at spørge om... Men de kunne da selvfølgelig glæde sig over det futuristiske *Fernsehturm*, som helt ulogisk er placeret lige ved muren og som Walter Ulbricht dikterede skulle være lige præcis 365 meter højt, så skoleeleverne kunne huske tallet. Men forståelig var den studerendes reaktion, for Østberlin var også for mig en deprimerende oplevelse: mørke gader, brunkulsstank, brunt linoleum og skidengult laminat overalt! For øvrigt sluttede besøget af med en længere seance ved grænsekontrollen, hvor vi skulle redegøre for de bogkøb, vi havde foretaget i øst. For vi havde jo ingen officielle banknota, der kunne dokumentere og legalisere vores indkøb. Nå, vi slap med skrækken...

Men hvad kan det forenede Berlin så byde på af drømme om lighed for os senmoderne individualister, der ifølge gængs sociologi er fanget i iscenesættelsen af vores egen helt unikke fortælling?

Nu skal lighed jo ikke sættes lig *Gleichschaltung*, altså ensretning, det er i hvert fald ikke det, der springer en i øjnene, når man besøger denne kulturelle og etniske smeltedigel af en by, der siges at leve af at bruge de penge, som resten af Tyskland tjener ind. Berlin er mangfoldighedens, tolerancens og vel også stadigvæk, som i de gode gamle kabaretdage i begyndelsen af 30'erne inden den nazistiske udrensning, dekadencens by.

“ Nu skal lighed jo ikke sættes lig *Gleichschaltung*, altså ensretning, det er i hvert fald ikke det, der springer en i øjnene, når man besøger denne kulturelle og etniske smeltedigel af en by, der siges at leve af at bruge de penge, som resten af Tyskland tjener ind. Berlin er mangfoldighedens, tolerancens og vel også stadigvæk, som i de gode gamle kabaretdage i begyndelsen af 30'erne inden den nazistiske udrensning, dekadencens by.

Samfundslærer Jan Andreasen auf Hackescher Markt i selskab med lokal autonom punker eller er det Emma Malou?

Ensretningen kan man dog stadig iagttage, i hvert fald i arkitekturen, når man ser det trøstesløse betonbyggeri op mod *Schönehauser Allee* i det nordøstlige hjørne af det gamle Østberlin. Og det er da ikke så overraskende, at det er her nynazisterne og de

tidligere *stasi*-medarbejdere holder til, for den nazistiske og den stalinistiske æstetik har jo store lighedspunkter.

Et af studieturens højdepunkter var i øvrigt et besøg i det hemmelige Stasi-fængsel, som ligger i netop dette område, og nu er et mindesmærke over DDR-styrets forbrydelser. Her fik eleverne en glimrende lektion i, hvad DDR-styret kunne præstere af sublim forhørsteknik over for „utilpassede“ borgere og „systemkritikere“ legitimeret af de socialistiske lighedsprincipper. Her blev systemets interne fjender nedbrudt, mens de eksterne fjender blev holdt ude af „der anti-faschistische Schutzwall“, (den anti-fascistiske beskyttelsesmur) – en smuk betegnelse for jerntæppet!

Men den socialistiske drøm om lighed er trods alt ikke helt og aldeles død, for om ikke andet overlever den i de små autonome nicher, som findes i relativt stort tal i Berlin,

nu også i det tidligere Øst, fx på Café Morgenrot på Kastanien Allee i Prenzlauer Berg, en gade som er så hip, at folkeviddet har omdøbt den til Casting Allee! En glimrende gade at surfe rundt i og konsumere sig ud af indtrykkene fra Stasi-fængslet, hvilket de forudseende lærere selvfølgelig havde taget højde for i deres turplanlægning.

Berlin er en multikulturel liberal metropol, hvor man oplever en stor diversitet og rummelighed. Befolkningssammensætningen gør den naturligt venstresnoet og respekten for lighedsbegrebet i betydningen lige rettigheder uanset køn, religion og ikke mindst seksuelle præferencer gør også sit til at der uden tvivl er højere til loftet end i Københavnstrup.

Byen har siden 16. juni 2001 været styret af socialdemokraten Klaus Wowereit, som er erklæret bøsse og er blevet verdensberømt i hele Tyskland for sin udtalelse: *Ich bin Schwul, und das ist auch gut so* (Jeg er bøsse, og det har jeg det fint med). Berlin har en overrepræsentation af homoseksuelle, dobbelt op i forholdet til landsgennemsnittet, idet man antager at 10% af byens befolkning er til deres eget køn. Alligevel blev jeg noget overrasket, da jeg på vej fra lufthavnen fik øje på to meter høje plakater, hvor man ser en mekaniker vaske hænder til teksten *Ich bin Schwul, und Berlin steht hinter mir*. (Jeg er bøsse, og Berlin står bag mig.) Pga.

“ Men den socialistiske drøm om lighed er trods alt ikke helt og aldeles død, for om ikke andet overlever den i de små autonome nicher, som findes i relativt stort tal i Berlin, nu også i det tidligere Øst, fx på Café Morgenrot på Kastanien Allee i Prenzlauer Berg, en gade som er så hip, at folkeviddet har omdøbt den til Casting Allee! En glimrende gade at surfe rundt i og konsumere sig ud af indtrykkene fra Stasi-fængslet, hvilket de forudseende lærere selvfølgelig havde taget højde for i deres turplanlægning.

Kampagne mod homofobi

dansklærerens indgroede fornemmelser for sex kom der lidt forstyrrende billeder ind på nethinden. Det er da *Alles in Ordnung* at portrættere en ganske „almindelig“ mekaniker i stedet for fx en prominent kunstner, men hvorfor skal han vaske hænder (jo, det er noget snavs), og så den der med Berlin bag ham. Hele byen up your's, sikke en røvfuld! At mine associationer ikke var helt ude i hampen, vidner en hel blog på nettet om, hvor kampagnen, som er sponsoreret af *Bündnis gegen Homophobie*, får en på hatten for netop disse „fysiske“ konnotationer, som jo ikke ligefrem støtter den gode sag!

Ich bin kein Berliner, men det er altså fint at have en by med *Schwung, Kultur, Bier und Klasse* i sin baghave. Det kunne V-klassen og deres akkrediterede lærere hurtigt blive enige om efter en vellykket studietur.

Udsigt fra lærernes domicil i Kreuzberg– udbredt lighed blandt kassevogne!

Gilbert Caplain Productions g&h

Jamais seul

STADEFRANCE

**MISE EN VENTE
LE 4 MARS 2011**

15 JUIN 2012

www.ckl.com
FRAC, Carrefour, Géant

www.ckl.com
www.carefour.fr
www.zeollier.com
www.johnnylatoir.com

Skyggebilleder på væggen i Platons hule?

Med filosofiholdet 2.Ø i Paris

Af Kim Ingholt, lektor
i dansk og filosofi

Kan man egentlig tage på studietur med filosofi, spurgte en elev på filosofiholdet 2.Ø en dag i oktober. Filosofilæreren, der – mærkeligt nok – aldrig havde fået spørgsmålet før, vidste ikke, hvad han skulle svare, og blev derfor forsikret af de øvrige elever på holdet om, at det kunne man da sagtens? Filosofilæreren var dog ikke helt overbevist. For i filosofi beskæftiger man sig med tanker, og kan man se en tanke? Det skulle imidlertid hurtigt vise sig, at der var større og langt mere urovækkende filosofiske spørgsmål under optræk.

Forberedelserne

Efter at have indhentet den nødvendige tilladelse til at tage afsted hos rektor Finn Bønnsdorf gik filosofilæreren i gang med at forberede turen. Det skulle nemlig ikke bare være fest og ballade. Der skulle være et fagligt indhold på et taksonomisk niveau på højde med Tour d'Eiffel, eller i det mindste L'arc de Triomphe, og om der så bare fandtes en eneste filosofisk tanke, der havde manifesteret sig i tid og rum, så skulle han, filosofilæreren, nok være mand for at finde den. I løbet af efteråret havde eleverne arbejdet med og læst både Jean-Jacque Rousseau, Albert Camus og flere

andre oplysningsfilosoffer og eksistentialistiske tænkere. Turen skulle derfor fokusere på oplysningens og eksistentialismens Paris, men også på byens rum som en manifestation af tanker om mennesker og samfund.

Pantheon

En formiddag i januar stod 2.Ø og filosofilæreren så foran Pantheon under en himmel, der var cirka lige så grå som de parisiske tage, og lyttede til et oplæg fra tre af klassens elever om Rousseau og almenviljen. Filosofilæreren var henrykt. Eleverne gjorde det godt, og så stod de jo her foran et helt igennem fantastisk eksempel på franskmændenes respekt for deres store tænkere, og på at filosofien var nærværende i hverdagen. Et direkte arkitektonisk udtryk for Rousseaus noget dunkle begreb almenviljen var det måske ikke, men imponant og

fyldt med patos, det var det. En smule koldt var det også, og før vi følger 2.Ø og filosofilærerens videre færd, skal de lige ned i Rue Mouffetard og drikke en café au lait.

L'arc de triomphe og en forfærdelig mistanke

Fra Rue Mouffetard gik 2.Ø og filosofilæreren over til Jardin du Luxembourg, et af parisernes foretrukne steder at promenerer og slappe af. Selv om havens træer stod og skutede

sig med deres sidste brunlige blade, og der ikke var særligt mange mennesker i parken på sådan en vinterdag, så fik man, synes filosofilæreren, en fornemmelse af, hvordan havens rum åbnede et indre mentalt rum, hvor tankerne kunne vandre eller – når man nu var i Paris – flanere ad en fordomsfri undrens grusede stier.

Den slags har alle dage været farligt, som vi om lidt skal se, når filosofilæreren og eleverne har forladt haven og er gået gennem de smalle parisiske gader, over forbi Tour d'Eiffel og videre op mod L'arc de

Triomphe. På toppen af triumfbuen med udsigt over de stort tænkte og bredt anlagte boulevarder og foran en gruppe på det tidspunkt trætte elever holdt filosofilæreren et oplæg om Haussmanns byplanlægning og boulevarden som udtryk for de nyrige parisiske borgerskabs trang til at promenerer deres velstand og magthavernes forsøg på at kontrollere oprørske elementer. Vinden, som blafrede med

papirerne med noter og hans hår, gjorde, at han fremstod lettere forvirret. Det var han ikke. Derimod var en frygtelig mistanke slået ned i ham: Fandtes Paris egentlig? De havde stået under Pantheons kuppel, de havde drukket café på lait

“ *Vinden, som blafrede med papirerne med noter og hans hår, gjorde, at han fremstod lettere forvirret.*

Det var han ikke. Derimod var en frygtelig mistanke slået ned i ham: Fandtes Paris egentlig? De havde stået under Pantheons kuppel, de havde drukket café au lait på en café i en af de ældste gader i byen, de havde flaneret i Jardin du Luxembourg og stået under Paris' herostratisk berømte vartegn, men var det Paris? Var det ikke bare drømme og forlængst overstået fortid altsammen? Og hvis det var, hvad var så de – og ikke mindst ham selv? Uvirkelige skygger i en fiktion som dem på væggen i Platons hule?

på en café i en af de ældste gader i byen, de havde flaneret i Jardin du Luxembourg og stået under Paris' herostratisk berømte vartegn, men var det Paris? Var det ikke bare

drømme og forlængst overstået fortid altsammen? Og hvis det var, hvad var så de – og ikke mindst ham selv? Uvirkelige skygger i en fiktion som dem på væggen i Platons hule? Hvor var det virkelige Paris? Her forlader vi igen et øjeblik de trætte elever, der skal hjem og sove på deres hostel, inden de skal ud og opleve det parisiske natteliv. Den lettere rystede filosofilærer sjosker i mellemtiden hjem mod sit hotel på Montmartre med et svagt håb om at blive frelst fra sin fiktive eksistens af et pludseligt indfald af vaskeægte, autentisk, parisisk virkelighed.

Louvre og leden

Næste dag finder vi eleverne fra 2.Ø og filosofilæreren på vej gennem Louvres labyrint af gange og sale for at se skulpturer fra antikken. Foran de harmoniske marmorskulpturer repeterer eleverne Platons idelære og den antikke græske kulturs forestil-

ling om verden som et kosmos. Filosofilæreren er kun lidt opmuntret af, at eleverne har en god forståelse af emnet, fastlåst som han er i en fiktiv verden. Bedre bliver det ikke,

da eleverne og han – det bør man jo – går ind for at se da Vincis La Gioconda. Langt borte fra, bag en montre af glas og henover en afstand af turister med blitzende kameraer, stirrer hun tilbage på ham med sit skælmske smil som et sidste tilintetgørende bevis på, at det autentiske for altid vil undvige os fordi, vi oplever virkeligheden gennem et tåget slør vævet af drømme og fortid.

Paris by night

Mens filosofilæreren trøster sig med en cognac på en café i latinerkvarteret, som er autentisk fransk og en fuldkommen kliché, går eleverne ud for at opleve Paris by night. Vi ved, at de blev inviteret til fest i en bygning med diskoteker på forskellige etager. Vi ved også, at der var mulighed for at få sat sit hår, og at flere af eleverne blev tilbudt rusmidler, som de heldigvis sagde nej til. Men derudover ved vi ikke meget. Det afgørende er i denne sammenhæng, at da de fortæller om nattens begivenheder til filosofilæreren næste morgen, forstår han, at det, eleverne oplevede, måske var det virkelige, eksisterende, pulserende Paris.

Fransk modernitet

Som kursist på Frederiksberg hf-kursus har du lov til at drømme, drømme om fremtiden og de muligheder FHF's adgangsbillet giver dig til dine fremtidsdrømme. Mange muligheder åbner sig, og der bliver pludselig bygget en bro fra en selv til et nyt uddannelsessted. Verden og fremtiden venter.

Design er ofte et udtryk for fremtidens mode, og på dette års designhold var den foreløbige drøm at komme til Paris for netop at undersøge mode og design, samt andres fremtidstænkning- og drømme gennem design. Modemopolen Paris var et oplagt valg, og med „modernitet“ som overskrift på turen satte vi os i flyet med kurs mod Paris. Spørgsmål med relation til design rumsterede i vores hoveder. Hvordan mon den danske arkitekt Otto von Spreckelsen tænkte, når han tænkte på fremtiden og dens design? Og kan man give et entydigt svar på, hvordan fremtidens design vil se ud ved at kigge nærmere på Paris?

De detaljerede, romantiske og æstetiske bygninger og metro nedgange præget af den franske stil Art Nouveau må siges at være erstattet af andre stilarter, og designerne har tænkt fremad. Man fristes næsten til at sige, at de ikke „passer ind“.

Af Henriette Watson Hansen, 1j

Som førstegangsbesøgende til den nye triumfbue Le Grand Arc blev man især fyldt med en ubeskrivelig følelse, da man på vej op ad rulletrappen fra metroen blev mødt af en enormt stor „klods“. Det viste sig at være den nye triumfbue, designet af von Spreckelsen. Man kunne umuligt have forestillet sig, at den skulle fylde så meget, men man kunne dog ikke undgå at blive en smule fascineret. Sam-

menlignet med en af hovedattraktionerne i Paris, nemlig den gamle triumfbue, ville selv et menneske uden sans for design kunne sige, at de langt fra lignede hinanden. Men der var her et bevis for moderniteten, von Spreckelsen havde tænkt i fremtidens design.

Foruden den nye triumfbue, selvom den fyldte meget, både fysisk og psykisk, blev turen kombineret med traditionelle turistattraktioner. Det var bl.a. Champ-Élysées, Notré Dame, Sacré-Cœur, den gamle triumfbue og Musée du Louvre.

Men med fokus på moderniteten fik vi også set knap så traditionel arkitektur: Parc de la Villette, som var et enormt parkareal skabt af arkitekten Bernard Tschumi efter dekonstruktivistiske principper, der har deres oprindelse i fransk filosofi og litterær teori. Parken var en blanding af små skulpturelle servicebygninger, der var malet knaldrøde og mindede om russisk konstruktivisme fra 1920'erne og store underhold-

ningsbygninger: et videnskabsmuseum og en kugleformet biograf. En fremtidsvision af en folkepark.

Kunstmuseet Centre Pompidou , der er tegnet af arkitekterne Richard Rogers, Renzo Piano og Gianfranco Franchini

“ *Kunstmuseet Centre Pompidou, der er tegnet af arkitekterne Richard Rogers, Renzo Piano og Gianfranco Franchini lignede en bygning, der havde fået vendt vrangen ud. Rulletrapper, elevatorer, luft-og vandrør var synlige på ydersiden.*

lignede en bygning, der havde fået vendt vrangen ud. Rulletrapper, elevatorer, luft-og vandrør var synlige på ydersiden. Rørene var malet i hver deres farve i forhold til deres funktion. Man kan måske ikke sige, at bygningen var smuk, men festlig og moderne.

Foran Musée du Louvre så vi arkitekten I. M. Peis pyramideindgang fra 1989. En flot måde at kombinere ny og gammel arkitektur.

De bygninger, jeg har nævnt, var med i rækken af Grand Projets, som franskmændene færdiggjorde i løbet af 1980'erne som en hyldest til 200-året for den franske revolution. En moderne hyldest af dimensioner.

Efter en god og oplevelsesrig tur til Paris, med tid til at udforske byen med klassen, men også på egen hånd, var det tid til at komme tilbage til FHF. Med alle de nye indtryk og ideer blev vi godt udrustet til at gå i gang med det næste projekt, hvor vi som kursister kunne få mulighed for at udtrykke vores fremtidige drømme i design.

Historiens pust i nakken

Poetiske snapshots fra 2.Y's studietur til Berlin
med Nicolette Vang Brun-Hansen

Berliner storm

Gennem skolens lærerige evner
sanser vi gennem gaderne
i Berlin
Og tror vi forstår
fortidens historie genfortalt
i de smalle gader hvor vi går

Toget suser og vi skifter spor
for at se
nye mindesmærker
der kalder på det der er sket

Sammen taler vi og ser
mure og afspærringer
der er faldet kort tid før
vi var her

Graffitien danser på blokke
og langs havn
Alt imens vi løkkes
af hele byens favn
Neonskilte lyser op
mens alternative huse, vægge
og kunst består

Undergrunden ryster under vores fødder
og vi vender hjemad
med favnen fuld af nye minder

Af Mia Kastrup,
2.y

Af Cecilie Glenthøj
2. Y

Storbyernes Berlin

Med fødderne i øst
Og en falafel i hånden
Farer vi forventningsfulde rundt
– I storbyernes Berlin

Iagttager ungdommens graffiti
Punkkulturens almenhed
Farves af mangfoldighedens ånd
– Berlins alternative stemme

I hjemsøgte gader
Blandt jødiske mindesmærker
Puster historien os i nakken
– Meningsløshedens rod

Vi tæller evige skudhuller
Og støder hovedet mod muren
En fortid der føles alt for nær
– Vi lærer af Berlin

MY HOME IS MY LIFE
FROM THE HOOD BROTHERS

1020
1040
1054
1080

WAP

Af Marianne Leth Weile,
studievejleder, lektor i
historie og religion

En ny begyndelse forudsætter det gamles forfald

Refleksioner over ruiner fra en studietur
til Berlin med 2.T

Stunde Null. Det kalder man tiden i Tyskland umiddelbart efter 2. verdenskrig, hvor Tyskland skulle starte forfra. Når man oser rundt i nutidens moderne metropol, Berlin, kan man have svært ved at forestille sig, at kvinder og børn hyppede kartofler mellem murbrokkerne ved Brandenburger Tor, og at halvdelen af byen stod i ruiner. Man kan også have svært ved at forestille sig, hvordan livet var i Berlin under nazisternes rædselsregime, og hvordan det var at være i kampzonen i Berlin i krigens sidste dage. Man kan endelig have overordentligt svært ved at forstå, at på den anden side af denne „nulstilling“, ventede der nye stridigheder, og at et nyt diktatur stod på spring til at afløse det gamle.

Nutidens Berlin strutter af livsglæde og fremtidsdrømme og håb. Byen tiltrækker hvert år horder af danskere, som nyder de smukke bygninger, de brede alleer, de indbydende cafeer og restauranter, et massivt udbud af kunst og kultur og ikke mindst historie. På mange måder er Berlin imidlertid også ét stort erindringssted – man behøver såmænd ikke være trænet for at få øje på det. Fortiden er i den

grad en del af nutiden. Nazisterne havde drømme om det perfekte samfund. Det havde DDR's socialister også. Men det er ikke den slags drømme, berlineren anno 2011 har. Som en slags påmindelse om dette er fortiden blevet støvet af og hevet frem på stort set hvert et gadehjørne og gør såvel berlinere som alle os andre opmærksomme på, at viden om fortiden giver mulighed for at agere (bedre) i fremtiden.

Berlin rummer desværre ikke meget arkitektur fra før 2. verdenskrig. Det blev bombet væk. Hvis man vil nyde nogle arkitektoniske perler fra før krigen, gør man klogt i at tage

en tur under jorden. I perioden 1902 til 1930 blev der bygget omkring 70 undergrunds- og højbanestationer i Berlin. Chefarkitekten, Alfred Grenander, var såmænd svensk og en del af hans stationer står nogenlunde originale tilbage i dag. Når vi har mulighed for at nyde disse stationer i dag, er det ikke kun fordi, stationerne lå godt beskyttede for de allieredes bomber under krigen. Den kolde krig gjorde også sit til at passe på stationerne. To af toglinjerne, U6 og U8 begyndte og endte nemlig i Vestberlin. De stationer på linjen, som nu lå i Østberlin blev til „spøgelsesstationer“, hvor togene kørte forbi uden af standse. Stationer som Bernauer

Strasse og Rosenthaler Platz blev således tvangskonserveret. Over jorden derimod var det østlige Berlin udsat for stalinistisk betonarkitektur, mens det vestlige Berlin blev genopbygget efter vestligt moderne forbillede. Men ét sted i byen knejser en helt særlig bygning til erindring om en ikke så fjern fortid.

Når man står foran Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche fra 1895 i det tidligere Vestberlin, bliver man mindet om, hvad mennesket og den moderne teknologi er i stand til. Den gamle kirke vrider sig sønderrevet mod himlen efter det tårn, som ikke længere er. Ruiner kan være stemningsfremkaldende murbrokker, der kaster skær over et landskab, og de kan minde om fortidens storhed og fald. Ordet ruin kommer af det latinske „ruiere“, at styrte sammen, og kan på den måde både betyde ødelæggelse og rester af ødelagte bygninger. Hvad er så forskellen på en ruin og på en dårligt vedligeholdt bygning? Det afhænger af beskuerens historiske og kulturelle kontekst. I romantikken opfattedes ruiner som påmindelser om menneskets stolte fortid og om eksistensens skrøbelighed. Men også om et vist kontinuitet: En ny begyndelse forudsætter det gamles forfald. I det 20. århundrede blev ruiner – særligt efter 1. verdenskrig – et nutidigt og direkte bevis på destruktion og ødelæggelse. Dette blev yderligere forstærket efter 2. verdenskrig, hvor atombombernes paddehatte over Hiroshima og Nagasaki nydefinerede begrebet ruin. Også Tysklands endeløse sønderbombede arealer med udbrændte bygninger, dynger af murbrokker og totalt smadrede byer gav ruin-begrebet et nyt indhold, der relaterede sig til spørgsmål om verdens og menneskenes fremtid. Men hvilke ruiner skal stå? Og hvilke skal fjernes? Ruinerne efter terrorangrebet på World Trade

Center i 2001 blev fjernet meget hurtigt, og herefter begyndte diskussionen om, hvad der skulle erstatte de to bygninger og de minder, der var forbundet med dem. Ruinen af Gedächtniskirche har fået lov at stå. Den verden, der gik under med bombningen af Berlin, skal selvsagt ikke forstås som den kristne verden, men derimod krigens verden og det Nazityskland, som havde ført til 2. verdenskrig. Ruinen har fået lov at stå, for at vi kan lære af historiens fejltagelser og blive mindet om altings forgængelighed. Men den står i allerhøjeste grad også som en tillidserklæring til, at en ny begyndelse forudsætter det gamles forfald.

En ruin, der til gengæld ikke har fået lov at stå er det tidligere Palast der Republik. Bygningen husede fra 1976 DDR's parlament. Førhen lå her det gamle Stadtschloss fra 1451, men det blev stærkt beskadiget under krigen, og i 1951 sprængte myndighederne i DDR resterne af den imperialistiske fortid væk. Efter murens fald opdagede man, at bygningen indeholdt asbest, og som følge af asbestbehandlingen og den manglende udvendige vedligeholdelse fremstod det gamle palads i de følgende år ikke som meget andet end en ruin af stål, glas og gamle drømme fra DDR. Skulle man bevare og restaurere bygningen, eller skulle den rives ned? Fortalerne for en nedrivning opfattede bygningen som en skamplet i hjertet af den prominente del af det nye Berlin. En kolos, der udstrålede det tidligere DDR-regimes svagheit for monumentale magtsymboler. Modstanderne af en nedrivning mente, den skulle overleve som et billede på mange tyskeres fortid og dermed en væsentlig del af Tysklands kulturhistorie. Konflikten bunder i virkeligheden i en gammel øst-vest konflikt. For paladssympatisørerne ville en nedrivning være at fornægte historien og udtrykke en

manglende respekt for livet bag muren i det tidligere DDR. Modstanderne af bygningen mente derimod, at Palast der Republik var en skamplet. Et symbol på et regime, der på ingen måde burde ihukømmes på én af byens bedste adresser. Konflikten kom dermed samtidig til at repræsentere den økonomiske og kulturelle forskel, der stadig deler Berlin og Tyskland mellem øst og vest.

I det sønderbombede Tyskland havde de fleste tyskere nok i deres egen sorg og tab og så sig selv som ofre for såvel Hitler og nazismen som for den ødelæggende bombe-krig med civile ofre og overgreb samt fordrivelserne fra Den Røde Hær. Herudover blev sejrherrenes opdeling af Tyskland efter krigen oplevet som endnu en straf. I de første år efter krigen var der derfor et stort behov for at glemme og komme videre. Som en konsekvens af den kolde krigs deling af Tyskland i to separate stater kom bearbejdelsen af fortiden også til at forløbe forskelligt i øst og vest. I DDR blev vægten lagt på de store ofre, det sovjetiske folk havde gennemgået. På gerningsstederne blev ofrene overvejende fremstillet som politiske modstandere af nazismen. Nazismens raceideologi og udryddelsen af jøder, handikappede, romaer og homoseksuelle blev der ikke særskilt informeret om, og der blev således ikke gjort op med antisemitismen. I Vesttyskland blev kommunisme og nazisme ligestillet som totalitære regimer, og i de første år efter krigen forholdt man sig tavs til den nazistiske fortid og holocaust. I 1951 vedkendte forbundskansler Adenauer sig på vegne af Vesttyskland de lidelser, som jøder og andre var blevet udsat for. Det var dog først efter den amerikanske tv-serie „Holocaust“ i 1978, at jødeudryddelserne fik en plads i befolkningens be-

vidsthed og de nye generationer begyndte at stille spørgsmål til deres bedsteforældre.

Ved genforeningen i 1990 længtes de fleste tyskere efter at få afsluttet spørgsmålet om skyld og skam i forbindelse med Holocaust og andre naziforbrydelser. I 2003 påbegyndtes således opførelsen af et stort mindesmærke for Holocaust i det centrale Berlin. Nu begyndte derimod en anden kamp om erindringen. Ved anlæggelsen af monumentet opstod en heftig debat om, hvorvidt homoseksuelle og andre minoritetsgrupper skulle mindes samme sted som jøderne eller have egne mindesmærker. Og i givet fald i samme størrelsesorden og med samme centrale placering. Kunne man ligefrem tale om, at nogle ofre var mere værd end andre? Og hvad skulle i givet fald være afgørende i en sådan vurdering? Mindesmærket for Holocaust stod færdigt i 2005 og i 2008 fulgte i nærheden et mindesmærke for de homoseksuelle, mens et mindesmærke for romaerne i skrivende stund stadig er under opførelse.

Historien folder sig altså ud på mange måder og i mange lag i Berlin. Når historikerne vil have noget at vide om fortiden, er kilderne – de historiske „efterladenskaber” – et afgørende bindeled. Disse kilders anvendelighed afhænger af de spørgsmål, historikerne stiller til dem. Finder arkæologerne eksempelvis et potteskår i jorden, vil potteskåret forblive tavst, hvis ikke vi stiller spørgsmål til det. Det kunne være, vi ville undersøge fortidens materialer eller måske finde rester af krukens indhold og dermed få noget at vide om fortidens madvaner og levevilkår. Som et levn fra fortiden fortæller potteskåret os ikke noget tilsigtet, men får først liv, når vi stiller spørgsmål. Anderledes forholder det sig med eksempelvis en krønike fra middelalderen eller en fortæl-

ling om jødernes „sande natur“ fra Nazityskland. Disse kilder har noget på hjerte, de beretter noget. I det tilfælde må man forholde sig til kritisk til indholdet og for det første gøre sig klart, hvad det er, man er på udkig efter i fortiden. Vil man have informationer om jødernes „sande natur“, må man undersøge, hvorvidt den nazistiske kilde er påvirket af en bestemt holdning, som kan have forvrænget billedet af jøder. Her er der selvsagt ingen tvivl om, at kilden er farvet af en bestemt virkelighedsopfattelse, som gør, at vi må forholde os skeptiske til fakta om jøderne i kilden. Vil man derimod have noget at vide om nazismens ideologi, er det en helt anden sag. Sammenholdt med andre kilder kan vi konkludere, at en del af nazismens ideologi var antisemitisme. Pålidelig eller ej – alle kilder fortæller således i en eller anden forstand noget om fortiden.

På samme måde er Berlin både et levn og en beretning. Byen har så meget på hjerte, at man næsten bliver forpustet. Og bag det, som byen umiddelbart fortæller – altså det tilsigtede og berettende – åbner byen som et levn endnu flere veje såvel ind i fortiden som i nutiden. Hvilken historie fortæller byen, når vi begynder at stille spørgsmål som: Hvordan kan det være, at man kan blive guidet rundt i bunkerne ved Gesundbrunnen, mens SS-bunkeren er lukket af for offentligheden? Hvorfor har Gedächtniskirche fået lov at stå, mens Palast der Republik er blevet revet ned? Berlin rummer så mange lag af historie, at den bare bliver ved og ved med at folde sig ud for ens øjne. Hvis man øver sig på at stille spørgsmål, vil byen til stadighed fascinere og give stof til eftertanke. Mere end nogen anden by rummer Berlin den moderne verdens splittelse mellem fortid og fremtid, mellem fortvivlelse og håb for fremtiden.

Potsdamer Platz 1945

Litteratur:

Aahauge, Jakob: Utopiernes ruin i Weekendavisen 1.10-2010, 2. sektion.

Damsgaard, N. (red.): Ruin – vision. Ruinmotivet i den sidste halvdel af det 20. århundrede. Vejle kunstmuseum 2009.

Harris, Henriette: Berlin Berlin. Steder skæbner og historier. Gyldendal 2009. <http://www.holocaust-mahnmal.de>

Trivsel på FHF

Resultatet af en trivselsundersøgelse på Frederiksberg hf-kursus

Kursisterne i undersøgelsen:

- › Undersøgelsens basis er besvarelser fra 239 kursister.
- › 58 % går i 1.hf, 39 % i 2.hf (3 % har ikke angivet klassetrin)
- › Kvinderne er i overtal: 51 %.
- › Kursister med anden etnisk baggrund end dansk udgør 13 %.
- › 33 % er under 20 år, 21 % er 20 år og 46 % er over 20 år.
- › 70 % har erhvervsarbejde, og dette erhvervsarbejde udgør mere end 10 timer ugentlig for en tredjedels vedkommende.
- › Trods erhvervsarbejde og eventuel anden fritidsbeskæftigelse kan skolens faglige udfordringer sagtens rummes, idet et stort flertal (68 %) mener, at de er blandt de absolut faglig bedste i deres klasse (kun 25 % mener, at der er mange, der er bedre end pågældende selv).

Af Kjeld Arne Hansen, studievejleder, lektor i samfundsfag og historie

Tilslutningen til FHF

Kursisterne fik mulighed for på en skala fra 1 til 10, hvor 1 er dårligst og 10 er bedst, at bedømme FHF på følgende områder:

Karakterer	FHF som helhed		Uddannelsen lever op til forventningerne		Anbefaling af FHF til andre	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1 – 5	51	21,3	44	18,4	47	19,7
6 – 10	183	76,6	192	80,3	191	79,9
missed	5	2,1	3	1,3	1	0,4
I alt	239	100	239	100	239	100

- › 75,6 % angiver en karakter i den positive ende af 10-trinsskalaen, når det gælder FHF som helhed, medens kun 8 % (18 personer) anfører en karakter tæt på „dumpet“.
- › I alt er der 21,3 %, som bedømmer FHF i den nederste halvdel af 10-trinsskalaen!
- › 19 % placerede sig i den nedre del af skalaen (1-5), medens 81 % placerede sig i den øverste del af spørgsmålet, hvorvidt uddannelsen lever op til forventningerne.
- › Til spørgsmålet om, hvorvidt man vil anbefale FHF til andre, er der 20 %, der placerer sig i den nedre ende af skalaen, medens 80 % ligger i den øvre del.

Indsats i undervisningen og motivation til at lære nyt

Karakter til:	Indsats i undervisningen		Motivation til at lære nyt	
	Karakterer	Antal	%	Antal
1 – 5	59	24,7	43	18,0
6 – 10	142	59,4	190	79,5
missede	38	15,9	6	2,5
I alt	239	100	239	100

- › 59 (24,7 %) vurderer deres indsats som tilhørende den laveste ende af 10-trinsskalaen, medens 43 (18 %) placerer sig i den laveste ende, når det gælder motivationen til at lære nyt
- › Når det gælder indsats i undervisningen, er det ligeledes bemærkelsesværdigt, at hele 38 personer (15,9 %) ikke besvarer
- › Det skal fremhæves, at 142 (59,4 %) angiver at være i den øverste ende af skalaen, når det gælder indsats, og at 190 (79,5 %) placerer sig samme sted i skalaen med hensyn til motivationen.

Et måske mere tydeligt mål for indsatsen og motivationen vil fremgå af det følgende, hvor kursisterne blev bedt om at tage stilling til følgende udsagn:

1. Jeg har relevant undervisningsmateriale fx bøger og notater med til timerne
2. Jeg kommer til tiden
3. Jeg afleverer mine opgaver til tiden
4. Jeg overholder aftaler med lærerne
5. Jeg er med til at skabe arbejdsro

Besvarelsene af dette ser ud som følger:

	1. Jeg er forberedt (bøger med)		2. Kommer til tiden		3. Afleverer til tiden		4. Overholder aftaler		5. Med til at skabe arbejdsro	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Helt enig	96	40	65	27	49	21	100	42	78	33
Enig	128	54	99	41	94	39	124	52	132	55
Uenig	11	5	58	24	66	28	8	3	15	6
Helt uenig	3	1	8	3	21	9	3	1	6	3
Missed	1	0	9	4	9	4	4	2	8	3
I alt	239	100	239	100	239	100	239	100	239	100

- › Kursisterne er næsten helt i top, når det gælder at være forberedt (94 %), overholde aftaler med lærere (96 %) og medvirken til arbejdsro (88 %), medens det kniber med punktligheden med hensyn til at komme (68 %) og aflevere til tiden (60 %), og sat lidt hårdt op kan det konstateres, at

- › 6 % (14 personer) har ikke bøger og andre materialer med
- › 27 % (66 personer) kommer ikke til tiden
- › 37 % (87 personer) ikke afleverer til tiden
- › 4 % (11 personer) ikke overholder aftaler med lærere
- › 9 % (21 personer) ikke medvirker til arbejdsro.

Undersøgelsen viser derudover at

- › 59 % bruger i gennemsnit 1 – 5 timer ugentlig til forberedelse/afleveringer,
- › 33 % bruger mellem 5 og 10 timer, og
- › 3 % bruger 10 – 15 timer ugentlig.

Kursisternes vurdering af lærerne og undervisningen

Kursisterne fik lejlighed til at bedømme lærerne ud fra en række kriterier. Indledningsvis var der tale om en bedømmelse af lærerne med hensyn til faglig dygtighed, engagement og evne til at formidle.

Når der er relativt mange, der ikke besvarer („missed“), kan det skyldes, at flere kursister ikke går med til at bedømme lærerne generelt, da der efter disse kursisters opfattelse var meget forskel på lærerne.

Lærernes: Karakterer	Faglige dygtighed		Engagement		Evne til at formidle	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1 -5	22	9,2	24	10,0	53	22,2
6 – 10	207	86,6	202	84,5	169	70,7
Missed	10	4,2	13	5,5	17	7,1
I alt	239	100	239	100	239	100

- 9 til 10 % er overvejende kritiske overfor lærernes faglige dygtighed og engagement
- 22 % er overvejende kritiske når det gælder lærernes evne til at formidle

Ud over disse mere generelle lærersider blev kursisterne bedt om at bedømme:

Lærere:	Er godt forberedte	Er opdaterede	Kan motivere	Giver ofte feedback	Overholder aftaler	Kommer til tiden	Giver plads til humor
	%	%	%	%	%	%	%
Helt enig	29	18	8	16	26	24	36
Enig	62	62	51	50	66	56	48
Uenig	5	15	29	24	5	13	8
Helt uenig	0	1	6	5	0	1	3
Missed	4	3	6	4	4	5	5
I alt	100	100	100	100	100	100	100

Lærerne får en positiv bedømmelse af et stort flertal på alle parametre. Mest markant er der næsten udelt ros med hensyn til lærernes forberedelse og punktlighed. Der, hvor kritikken især samler sig, er om lærernes talent for at motivere, give feedback og brug af opdateret materiale. Endelig kan det måske konstateres, at der kunne være lidt mere plads til humor i undervisningen.

Samlet set bedømmer kursisterne undervisningen overvejende positivt:

- › 85 % placerer undervisningen i den øverste ende af 10-trinsskalaen (6 – 10)
- › 11 % placerer undervisningen i den nederste halvdel (1 – 5).

Med hensyn til variation i undervisningsformer er billedet lidt mere kritisk:

- › 61 % placerer variation i undervisningsformer i den øverste halvdel medens
- › 34 % placerer variationen i den nederste halvdel.

Der er altså et udtalt ønske om mere variation i undervisningsformerne fra 1/3 af kursisterne.

Parallelt hermed

- › føler 31 %, at de ikke har indflydelse på undervisningen;

- › 41 %, som ikke mener at lærerne koordinerer tidspunkter for opgaveafleveringer
- › 46 %, som sjældent eller aldrig oplever drøftelse af resultaterne af undervisningsevalueringer i klassen
- › 26 %, som ikke mener at Lectio benyttes i forbindelse med undervisningen, og
- › 51 %, som savner arbejdsro i undervisningen. Her er det vigtigt at bemærke, at kun 17 % forstyrres af medkursisters bærbare pc.

Når det gælder kursisternes vurdering af deres uddannelse i forhold til det mere overordnede, blev de bedt om at tage stilling til, hvor enige eller uenige de alt i alt er i følgende udsagn:

	Oplever sammenhæng mellem fagene		Lærer nyt hver dag		Forbereder mig til at læse videre	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Helt enig	44	18	24	10	36	15
Enig	154	64	121	51	127	53
Uenig	33	14	70	29	44	18
Helt uenig	0	0	12	5	13	5
Missed	8	3	12	5	19	8
I alt	239	100	239	100	239	100

Hf-uddannelsen er både en almindannende og en studieforberedende uddannelse. Når det kan konstateres, at 23 % er mere eller mindre uenig i, at uddannelsen forbereder til at læse videre, kan det umiddelbart bekymre. Mere bekymrende er, at en krydsning med klassetrin viser, at hele 28 % på 2.hf er mere eller mindre uenig i, at uddannelsen forbereder til at læse videre, og at 11 % af 2.hf ikke tager stilling til udsagnet. Det videre studievalg burde vel være mere nært i bevidstheden blandt 2.hf, men der er jo intet krav om, at man skal læse videre.

I forhold til ovennævnte kan der også peges på, at denne undersøgelse blev foretaget ganske tæt på eksamen, og at der derfor kan være tale om psykologiske forsvarsmekanismer a la: Jeg ved ikke hvor jeg står?

- Som helhed finder kun 1 % undervisningen for svær, mens
- 36 % siger svær, men jeg klarer mig (heraf er 62 % 1.hf)

Frafaldstruede?

Indikatorer for frafald kan være pjækkeri og manglende afleveringer. Dette afsnit vil derfor relativt udførligt søge at indkredse denne problemstilling.

Har du pjækket fra undervisningen inden for den seneste måned?	Antal	%
Nej, slet ikke	36	15
Ja, nogle få timer	103	43
Ja, 1 – 3 dage	54	23
Ja, 4 dage eller mere	37	15
Missed	9	4
I alt	239	100

- › 23 % har pjækket 1 til 3 dage, og 15 % har pjækket 4 dage eller mere inden for den seneste måned.

Ser vi på manglende skriftlige afleveringer er billedet:

Har du undladt at aflevere obligatoriske opgaver indenfor den seneste måned?	Antal	%
Nej	103	43
Ja, en enkelt gang	91	38
Ja, flere gange	40	17
Missed	5	2
I alt	239	100

- › 38 % mangler 1 aflevering, og 17 % mangler flere afleveringer inden for den seneste måned.

Der kan ikke findes belæg for, at gruppen af pjækkere og opgaveforsømmere er frafaldstruede i kursisternes egne meldinger om frafaldsovervejelser:

Har du i dette skoleår seriøst overvejet at droppe ud af skolen? krydset med: Hvilket klassetrin går du på?								
	I alt		1.hf		2.hf		missed	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Nej	169	71%	93	67%	71	76%	5	63%
Ja	64	27%	41	30%	22	24%	1	13%
missed	6	3%	4	3%	0	%	2	25%
I alt	239	100%	138	100%	93	100%	8	100%

- › 64 kursister (27 %) har overvejet at droppe ud i dette skoleår
- › 41 kursister går på 1.hf (30 % af årgangen)
- › 22 kursister går på 2.hf (24 % af årgangen)

57 af de 64 kursister, som har overvejet at stoppe på FHF, har angivet begrundelser for deres overvejelser. Disse begrundelser vil blive belyst lidt senere, men først skal vi søge at finde eventuelle sammenhænge mellem frafaldsovervejelser og pjækkeri og opgavemangler.

Sammenhæng mellem frafaldsovervejelser og pjækkeri:

Har du i dette skoleår seriøst overvejet at droppe ud af skolen? krydset med: Har du pjækket fra undervisningen inden for den seneste måned?												
Lodret procent	I alt		Nej, slet ikke		Ja, nogle få timer		ja, 1-3 dage		Ja, 4 dage eller mere		missed	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Nej	169	71%	31	86%	81	79%	35	65%	20	54%	2	22%
Ja	64	27%	5	14%	22	21%	18	33%	16	43%	3	33%
missed	6	3%	0	%	0	%	1	2%	1	3%	4	44%
I alt	239	100%	36	100%	103	100%	54	100%	37	100%	9	100%

Det skal huskes, at de to forhold ikke tidsmæssigt behøver at overlape. Overvejelser om at droppe ud, behøver slet ikke at være taget inden for den sidste måned, og det kan tænkes, at en beslutning om at blive efter en overvejelse om at droppe ud har resulteret i minimalt pjækkeri. Med disse forbehold kan følgende opstilling iagttages:

Pjækkeomfang seneste måned blandt de, som indeværende år har overvejet at droppe ud		
	Antal	%
Nej, slet ikke	5	7,8
Ja, nogle få timer	22	34,4
Ja, 1-3 dage	18	28,1
Ja, 4 dage eller mere	16	25
Missed	3	4,7
I alt	64	100

Har du i dette skoleår seriøst overvejet at droppe ud af skolen? krydset med: Har du undladt at aflevere obligatoriske opgaver inden for den seneste måned?										
Lodret procent	I alt	Nej		Ja, en enkelt gang		Ja, flere gange		missed		
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Nej	169	71%	81	79%	64	70%	24	60%	0	%
Ja	64	27%	22	21%	26	29%	15	38%	1	20%
missed	6	3%	0	%	1	1%	1	3%	4	80%
I alt	239	100%	103	100%	91	100%	40	100%	5	100%

Med førnævnte forbehold kan følgende opstilling iagttages:

Mangler afleveringer seneste måned blandt de, som indeværende år har overvejet at droppe ud		
	Antal	%
Nej	22	34,4
Ja, en enkelt gang	26	40,6
Ja, flere gange	15	23,4
Missed	1	1,6
I alt	64	100

- 64 % af de, som i indeværende skoleår har overvejet at droppe ud, har en eller flere gange ikke afleveret seneste måned
- 63,1 % af de, som i indeværende skoleår har overvejet at droppe ud, har pjækket 1 dag eller mere seneste måned

- › Selvom der kan være manglende tidsmæssigt overlap mellem de to fænomener, synes der at være en sammenhæng mellem fravær og manglende afleveringer på den ene side og overvejelser om studieophør på den anden side.
- › Sammenhængen er dog ikke entydig, idet der anføres en bred vifte af begrundelser for frafaldsovervejelserne

Kursisternes overvejelser om at droppe studiet

57 af de 64 kursister, som har overvejet at droppet studiet, skrev en kommentar om deres overvejelser. En rangordning af de hyppigste begrundelser ser sådan ud:

Potentielle frafaldsårsager		
1	Manglende motivation	26 %
2	Forhold der knytter sig til skolen	15,1 %
3	Stress og/eller depression	13,4 %
4	Anden sygdom	9,8 %
5	Der er for meget pjækkeri	7,5 %
6	Dårlig økonomi	6,5 %
7	Frygt for eksamensresultat	6,5 %
8	Rejselyst/jobtilbud	6,5 %
9	Private forhold	4,9 %
10	Skilsmisse/problemer i familien	3,8 %

Derudover var der to, der nævner, at de kun går på HF fordi „man skal“:

„Synes, der er meget, der ikke har relevans til det, jeg vil, men man skal bruge HF, derfor er jeg her“.

„Dette er en god skole, men jeg lærer intet af noget, jeg kan bruge til den uddannelse, jeg vil have – og går her kun af pligt“.

En nærlæsning af ranglisten over potentielle frafaldsårsager viser, at

- 44,9 % af begrundelserne bag frafaldsovervejelserne skyldes skole-eksterne forhold. Tallet er 31,5 %, hvis man fratrukker stress/depression (det er dog næppe rimeligt at antage, at stress og depression udelukkende skyldes skolen).
- Ud fra et strengt forsigtighedskriterium kan man altså tale om, at frafaldsovervejelser kan kædes til skoleforhold, når det gælder ca. 70 % af tilfældene
- Selvom pjækkeri og manglende afleveringer kan være udtryk for frafaldsstrussel, er sammenhængen som vi så tidligere, ikke entydig

Jeg skal afsluttende derfor søge at belyse nogle af de i ranglisten opstillede problemområder med udgangspunkt i kursisters relation til det sociale miljø på skolen og kursisters relation til skolen som institution.

Kursisternes relation til det sociale miljø på FHF

Kursisterne blev bedt om at bedømme skolens sociale miljø med anvendelse af 10-trinsskalaen, hvor 1 er dårligst, og hvor 10 er bedst. En overskuelig opstilling ser således ud:

Kursisternes karaktergivning til skolens sociale miljø		
Karakter	Antal	%
1 – 5	83	34,7
6 - 10	148	61,9
Missed	8	3,4
I alt	239	100

- › Lidt over 1/3 er mere eller mindre negative i bedømmelsen af skolens sociale miljø.

Kursisternes bedømmelse af det sociale sammenhold i klassen ser således ud:

Kursisternes karaktergivning til det sociale sammenhold i klassen		
Karakter	Antal	%
1 – 5	93	38,9
6 - 10	135	56,5
Missed	11	4,6
I alt	239	100

- › Ca. 40 % er mere eller mindre negative i bedømmelsen af det sociale sammenhold i klassen

Spurgt ind til det sociale liv i klassen bliver billedet dog mindre sort:

	Jeg føler mig tryk i min klasse		Stemningen i min klasse er præget af tolerance og respekt for hinanden		Jeg kan få hjælp og støtte fra mine klassekammerater	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Helt enig	74	31	33	14	58	24
Enig	140	59	112	47	134	56
Uenig	13	5	59	25	28	12
Helt uenig	2	1	14	6	7	3
Missed	10	4	21	9	12	5
I alt	239	100	239	100	239	100

- › Knap 40 % bedømte det sociale sammenhold i klassen på den nedre del af 10-trinsskalan, men
- › 6 % synes ikke at være tryk i klassen
- › 31 % mener, klassen mangler respekt og tolerance indbyrdes
- › 15 % mener ikke at få hjælp og støtte fra klassekammerater
- › Undersøgelsen viser i øvrigt, at 35 % ikke mener at have god kontakt med kursister fra andre klasser/hold.

Men her er et mere bredt indtryk af kursisternes vurdering af skolen i forhold til det sociale:

	Skolen er et rart sted at være		Skolen gjorde meget for, at vi skulle føle os godt tilpas da vi startede på uddannelsen		Skolen laver gode arrangementer, fx fester, eller andet uden for skoletiden	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Helt enig	45	19	35	15	27	11
Enig	160	67	148	62	128	54
Uenig	16	7	33	14	52	22
Helt uenig	3	1	8	3	18	8
Missed	15	6	15	6	14	6
I alt	239	100	239	100	239	100

- 8 % er ikke enig i, at skolen er et rart sted at være
- 17 % mener ikke, at skolen gjorde nok for, at man kunne føle sig godt tilpas i starten af uddannelsen
- 30 % mener ikke, at skolen laver gode arrangementer uden for skoletiden

Kursisternes relation til skolen som institution

Indholdet i dette er kursisternes karaktergivning af skolen på følgende felter:

	Administration/kontor		Ledelse		Skemaplanlægning	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1 – 5	67	28	107	44,8	76	31,8
6 – 10	157	65,7	114	47,7	156	65,3
Missed	15	6,3	18	7,5	7	2,9
I alt	239	100	239	100	239	100

Der er hug til ledelsen fra knap halvdelen af kursisterne, medens bedømmelsen af administration/kontor og skema-lægningen ligeledes er overvejende kritisk for 1/3 af kursis-ternes vedkommende.

Når det gælder det sociale liv på skolen og skolen som institution er der plads for forbedringer.

– Og hvad så?

Denne artikel er baseret på nogle foreløbige resultater af rapport om trivsel på FHF. Rapporten vil blive forelagt Pædagogisk Råd og Elevråd med henblik på opfølgning. For langt de fleste er der tale om god trivsel, selvom fokus i denne artikel har været lagt på de, som har en mindre god trivsel. Dette har været relevant, når omfanget af den mindre gode trivsel gøres op. Alt efter, hvilket kriterium eller vinkel den mindre gode trivsel måles efter, er der tale om et omfang, som i de fleste tilfælde svinger omkring de 20 %.

Dette tal må bekymre. Bekymre ikke kun i forhold til fravær og afleveringsomfang, men også i forhold til frafald. En bedre trivsel vil kunne bidrage til at skabe en bedre arbejds-moral og en højere gennemførelsesprocent.

Trivselsrapporten vil derfor indgå i Kursus overvejelser over indholdet i den nye fastholdelsespolitik, som Kursus påtænker. Det bør i denne sammenhæng overvejes i højere grad at inddrage kursisterne i fastholdelsesindsatsen og i trivselskabende foranstaltninger. En naturlig vej at gå er at mobilisere kursisterne i det lovpligtige undervisningsmiljø.

Af Hans Kargaard,
studievejleder,
lektor i dansk og
Mogens S. Jensen,
lektor i dansk og
samfundsfag

Bodil Smith 1944-2011

Bodils død kom som et chok for alle. Hun døde af hjertestop søndag nat den 16. januar,

Mandag på Frederiksberg hf-kursus – hvor Bodil havde undervist i 38 år – var en dag, der var meget svær at komme igennem for alle på skolen, som kendte hende, for Bodil var utrolig vellidt blandt kolleger og kontorpersonaler, usædvanlig populær hos eleverne, ikke mindst i sin funktion som studievejleder og – sidst men ikke mindst – en dybt respekteret medarbejder for ledelsen, hvem hun da også repræsenterede i en række uddannelsespolitiske sammenhænge. Hun var en institution – i ordets allermost positive betydning – på Frederiksberg HF-kursus.

Bodil blev ansat på Statens HF-kursus i 1974, hvor hun underviste i historie og samfundsfag. Fra starten af viste hun sit format som en engageret, motiveret og entusiastisk formidler af sine fag. Hun var naturligvis også med i pionerarbejdet med de stort anlagte tværfaglige forsøg, som blev gennemført på kurset i 70'erne og 80'erne, for eksempel om Soja-kagen, Carlsbergs industri-imperium og andelsbevægelsens historie.

Hendes faglige engagement førte i en periode til jobbet som medredaktør af Samfundsfagsnyt, og hendes interesse for det fag- og uddannelsespolitiske ledte hende naturligt til hverv som lærerrådsformand og senere tillidsmand.

En anden funktion, som hun påtog sig og udførte til perfektion, var rollen som kursusvejleder, og uopfordret stil-

lede hun sin faglige ekspertise og indsigt i skolens kultur til rådighed for nyansatte inden for hendes fag.

Hf var Bodils hjertesag, og en bedre lobbyist end hende kan man næppe tænke sig. Med sit store netværk inden for gymnasieskolen, sit grundige detaljerede forberedelsesarbejde kombineret med sin diskret underspillede taktiske snilde, var hun en fremragende ambassadør for hf's særegne profil og kompetence, når denne som så ofte var under pres, senest ved indførelsen af gymnasie- og hf-reformen i 2005.

Nu vi er ved reformerne, må det nok lige nævnes, at de faste rammer, der blev lagt over hendes to fag i kulturfagspakken, ikke lige var Bodils kop te. Hun var skuffet over, at hun ikke længere kunne få lov til at undervise i forløb og aktuelle emner, som hun havde en speciel viden om og interesse i. Der var efter hendes mening kommet alt for meget ka-

noniseret plan-pædagogisk styring over tingene, og hendes begejstring for det pædagogiske nysprog kunne også ligge på et meget lille sted, men alligevel arbejdede hun loyalt og pligtskyldigt – som i alle andre sammenhænge – med det store koordinationsarbejde i kultgruppen

For Bodil var begrebet livslang læring andet end kliché, hun var en nysgerrig, videbegærlig person. Ved siden af arbejdet på kursus havde hun overskud til at supplere sine glimrende sprogkundskaber med et spansk A-niveau på VUC, og hendes særlige interesse for Østeuropa førte til et 13-tal i et studium på Institut for Østeuropæiske Studier ved KUA. Da hendes familie – Bodil kom fra en vestsjællandsk landmandsfamilie – i erhvervspolitisk sammenhæng havde haft kontakter i det daværende Tjekkoslaviet, og hun havde videreført disse kontakter, måtte hun naturligvis også lige lære lidt tjekkisk, hvilket vi, der havde det privilegium at omgås Bodil privat, fik glæde af ved hendes to stort anlagte fødselsdagsfester i Tjekkiet i 1994 og 2004.

Bodil var ekskursionist par excellence. På skolen som arrangør af studieture, og glippede det et enkelt år for hende med at komme af sted, kunne kolleger alligevel trække på hendes ekspertise, for hun elskede at øse ud af sine praktiske erfaringer og leksikonviden om snart sagt samtlige seværdige destinationer i Europa. Og i privat regi var hun sammen med sin mand Erik arrangør og guide i Ledøjes historiske rejseforening med speciale i middelalderkirker og gastronomisk globalt guf.

I sin prædiken ved Bodils begravelse/bisættelse i Ledøje Kirke sagde præsten, at det bedste ord til at karakterisere Bodil med var næstekærlighed. Bodil havde overskud, sympati og empati over for sine medmennesker, ikke mindst de

svage i samfundet, og hvis der er en himmel, så sidder Bodil deroppe og diskuterer fordelingspolitik med Skt. Peter og anmoder om tilladelse til at arrangere studieture til andre hinsidige destinationer.

„*Hvor er Bodil?*“ var nok et spørgsmål, man hørte meget ofte på Frederiksberg HF-kursus, for kollegerne havde brug for hende, og hun ville gerne bruges, når der skulle træffes større beslutninger. Og vi har da også hørt Erik stille dette spørgsmål adskillige gange, for Bodil hyldede princippet om, at „*there are no such things as problems, only solutions*“.

Vi vil altid savne hende, og vores tanker går endnu en gang til hendes familie, der nu skal leve videre uden hende som det naturlige omdrejningspunkt.

Bestyrelsen for Frederiksberg hf-kursus

Med virkning fra den 1. januar 2007 er Frederiksberg hf-kursus blevet en statslig selvejende institution under den offentlige forvaltning. Kursus ledes af en bestyrelse, og det fremgår af skolens vedtægter, hvilke organisationer der er udpegningsberettigede til skolebestyrelsen. Det drejer sig om følgende: AE-Rådet, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole/Aarhus Universitet, Københavns Universitet og Frederiksberg Kommune.

Skolebestyrelsen er i juni 2011 sammensat således:

Formand for skolebestyrelsen
Institutbestyrer
Kristian Madsen-Østerbye
Københavns Universitet

Seniorforsker Lars Klewe
Danmarks Pædagogiske
Universitetsskole
Aarhus Universitet

Sekretariatsleder, LOF
Per Paludan Hansen
Frederiksberg Kommune

Konsulent
Aino Vedel
LO Storkøbenhavn
AE-Rådet

Lektor Mogens Jensen
Lærerrepræsentant

Rasmus Feltmann
Elevrådet

Personalet

Jan Andreasen, st.vejl.
lektor, historie/samf.

Berit Baklid
lektor, engelsk

Anna Sofie Bjerkan
vikar, rel./historie

Peter Bro
lektor, billedk./design

Lars Bronee
udd. still, mat./idræt

Nicolette V. Brun-Hansen
lektor, dansk/historie

Merete Buhl
lektor, engelsk

Finn Bønsdorff
rektor, samf./fransk

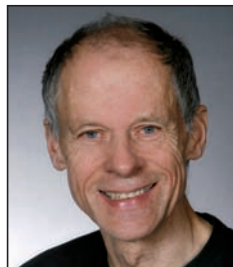
Ketzban Caliskan
rengøringsassistent

Bente Christensen
lektor, engelsk

Daniel Christensen
vicerektor, rel./fy./data

Torben Christensen
lektor, biologi

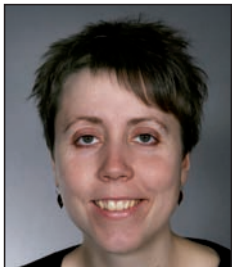
René Cordua
adjunkt, rel./historie

René Dobrosielski
ass. skolebetjent

Nikolaj W. de F-Mogensen
udd. still. mat./kemi

Manisha de M. Nørgård
adjunkt, matematik/rel.

Jette Falk
lektor, billedk./design

Vibeke Fenger-Petersen
lektor, eng./rel./psyk.

Jørgen Fog
udd. still. billedkunst

Anne Dorte Fridberg
lektor, dansk/engelsk

Anders Gudme-Knudsen
lektor, biologi/idræt

Casper Hansen
årsvikar, matematik

Kjeld Arne Hansen
st.vejl., lektor hist./samf.

Lise E. Hansen, insp.,
lektor, tysk/spansk

Lone Nøhr Hansen
lektor, hist./idræt

Ole Skov Hansen
lektor, fysik/mat.

Susanne Hansen
lektor, datalogi/mat.

Maria Bro Hassenfeldt
lektor, religion/psyk.

Niklas Holm-Rasmussen
udd. still. geo/historie

Therese Holter, insp.,
lektor, biologi/geografi

Kim Ingholt
lektor, dansk/filosofi

Julie Wessel Iversen
årsvikar, biologi/kemi

Carsten Jakobsen
lektor, kemi

Jakob Jensen
lektor, musik

Mogens S. Jensen
lektor, dansk/samf

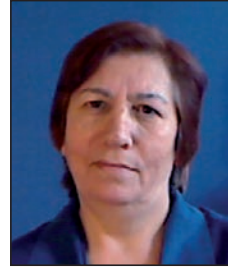
Mette Vedø Jeppesen
sekretær

Hans Kargaard, st.vejl.,
lektor, dansk

Mette Kierulff-Mortensen
sekretær

Huriye Koken
rengøringsassistent

Emil Kousgaard
researchkonsulent

Annemarie Krarup
lektor, musik/idræt/psyk.

Bo Astrup Kristensen
årsvikar, geografi

Hanne Kristensen
sekretær

Ask Hejlskov Larsen
lektor, dansk/filosofi

Peter Johannes Larsen
lektor, dansk/historie

Otto Leholt
lektor, geografi/historie

Annette Theresa Leiding
årsvikar, engelsk

Anders Lundsgaard
insp., lektor, fys./kemi

Sarah Madsen
årsvikar, matematik

Kirsten Bruhn Møller
lektor, biologi/geografi

Morten H. Nielsen
årsvikar, idræt

Mette N. Yde Nielsen
lektor, idræt/fransk

Samuel Njekal
rengøringsassistent

Ole Emil Rasmussen
lektor, dansk/psyk

Birthe Rossel
lektor, dansk/historie

Lone Sand
lektor, musik/spansk

Helle Schiellerup
lektor, engelsk

Mikkel Bloch Schousboe
lektor, samf./historie

Kirsten Seitzmayer
lektor, engelsk

Christina Simonsen
adjunkt, engelsk

Johan Smith
lektor, matematik

Emil Sonne
lektor, idræt/samf.

Lars Stjernholm
skolebetjent

Lotte Stuhr
lektor, dansk/billedk.

Henrik Thostrup
lønmedarbejder

Sevgi Tireli
rengøringsassistent

Anne Winding Top
vikar, dansk

Eddie Unglaub
boginsp., lektor, tysk

Peter Braams Valore
lektor, dansk/tysk/
drama

Trine Vandborg
adjunkt, design/spansk

Marianne Leth Weile
st.vejl., lektor, his/rel.

Inger Worsøe
lektor, dansk/historie

Hans Zwislser
lektor, kemi

Afgangsklasserne

2P

Alexander
Christian Nitze

Alexander Janick
Noé Vorre

Andreas
Nørgaard

Ann Charlotte
Roikjer

Camilla
Brage-Andersen

Camilla Harboe
Borén

Carl Skaarup

Cecilie Vedel

Daniel Engholm

Fregne Amalie
Aahøj Isaksen

Helene Arndt

Ida Agnete Fogh
Kiberg

Isabella
Rasmussen

Julie Buur Post

Lilja Dahl

Line Sophie
Hansen

Morten Hostrup-
Pedersen

Morten Madsen

Natasja Dueholm

Sandy Nana Barfi

Sheila Nana
Barfi

Tanja Brenø
Olsson

Thomas Sort

Thomas
Zederkopff

2Q

Ahmad Hadi
Ahmad

Anne-Mia
Rewitz

Camilla
Dovbenko

Cliff Pedersen

Dorte Kirk
Thomsen

Hannah
Sørensen

Jacob Petersen

Line Pommers-
gård

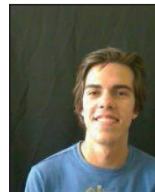
Luca Djervig-
Chamby

Martin Stabel
Brink Simonsen

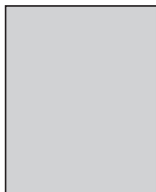
Michael Wai
Chuen Fu

Micki Aaen
Petersen

Mikala le Maire
Wandall

Mikkel
Pedersen

Mohbeen
Hussain Saleem

Moses Semanda
Wantate

Nanna Hald
Gøtsche

Niels Christian
Nielsen

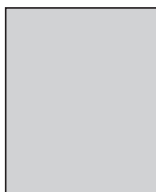
Rasmus Arbirk
Larsen

Rikke Petersen

Sahra von
Magius

Trine Laurbjerg

2R

Anders
Skovgaard Larsen

Anders Toftager
Søgaard

Camilla Lærke
Lærkesen

Christian Lind
Andersen

Christina
Hansen

Emilie Michela
Dehn

Hui Shi Qin

Jon Andersen

Kim Vested Pries

Maria Berg

Marie Kragh
Elmøe

Michelle
Aggersø Kraglund

Nathalie Vainø
Larsen

Niels Peter
Madsen

Rannvá Poulsen

Siv Webb
Nissen

Steffen Berger
Hernvig

Tina Schultz

Zlatko Saldic

2T

Amalie Krøjer
Aistrup

Anders
Lorentzen

Aron
Møller-Hansen

Asmat
El Ouargui

Christian Høeg
Juul Andersen

Jenni Dahl

Jesper Kjærgaard

Kamilla Hanson
Olsen

Kamille
Tengmark Hilmer

Kristine Tegner
Forup

Mikael Rex
Andersen

Morten
Andersen

Mustafa
Akyürek

Rannvá Pállson
Joensen

Rasmus Jensen

Robert Madsen

Rune Thingvad
Olsen

Sisse Bay
Falentin Olesen

Sofie Amalie
Florentz Friedrich

Stig Høgh
Rasmussen

Vicky Eva Eide
Hansen

2U

Anne Mette
Egehav Jørgensen

Bardur Juul
Petersen

Francesco
Cignitti Dietz

Frederik Nicolai
Orloff Bech

Freja Holmetoft

Ghazal Amiri

onas Skarnvad
Jeppesen

Kamilla Holm
Böyesen

Lauritz
Thingholm

Lærke
Falkengaard

Maja Francisca
Claver

Malte Bredstrup

Nathalie B. Zak

Patrick Balken

Pernille Lemche
Gulløv

Roberth Mike
Jensen

Ronja Cosmasia
Gourlay

Sebastian
Nielsen

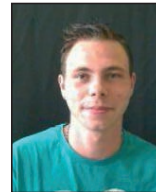

Tanya Elisabeth
Kros Egholm

2V

Anne-Cathrine
Krum Thorning

Benjamin Kostiw

Bjørn-Erik Georg
Ågå Kølsch

Celeste Sylvest
Brix Møller

Eden Jerome
Edery

Emma Malou
Wulff

Helena Rut
Sigfúsdóttir

Hollie
Ingwersen

Ida Johanne de
Renouard

Kasper Bruun

Mie Drisgaard
Jørgensen

Rasmus
Konradsen

Rasmus Valentin
Feltmann

Sissel Morell
Dargis

Stephan
Jonathan Veislinger

Tobias Hvilsted
Welling

2X

Daniel Arnholtz

David La Cour
Nielsen

Emmelie Fie
Øhrstrøm

Fie Bertelsen

Kijo Hansen

Line Marie
Schläger Sørensen

Maria Sørensen

Mark Patrick
Brian Petersen

Marta Valgreen
Knudsen

Mikkel Nahmen-
sen

Mohammed
Al-Sawafi

Patricia Bortfeldt
Rosenkilde

Pernille Fred-
skild Thøgersen

Sally Benedikte
Mærsk-Møller

Sean Nicholas
Jones

Sif Jónsdóttir

Sif Kjær Jacobsen

Stephanie Louise
Marsken

Amin Karami

2Y

Angela
Fitzgerald

Bjarke
Neergaard

Caroline Stobbe

Cecilie Glenthøj

Daniel Friis
Petersen

Flo Asta
Andersen

Joana Edusei

Katrine Jensen

Martin René
Kjeldsen

Mia Katrine
Kastrup

Michelle Jør-
gensen

Mirka Daniella
Leino

Nicky Riddertoft

Noura Khalaf

Patrick Borup
Kolby

Sebastian Høyer

Thomas
Løvendahl

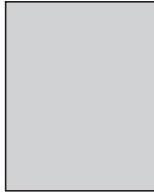

Tobias Fischer

Victor Volsing
Kristensen

2Z

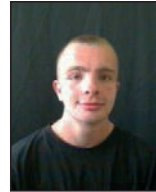
Aleksander
Stisen

Alexander
Madsen-Østerbye

Daniel Rose
Andersen

Hóri Ranason
undir Kletti

Jacob Mathias
Schreiner

Jeannie Olsen

Johannes Vinther
Vilhelmsen

Lasse Ingrisch

Lærke Pultz
Jacobsen

Magnus
Kreiberg

Maria Jensen

Mille Vixø Smith

Nadia
Rosenfeldt

Niels
Vibe-Hastrup

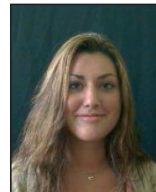
Rami Sardest

Rasmus Onø

René Leroy
Christiansen

Sandra Nielsen

Stephanie
Michela Larsen

Tobias Jensen

Vivian
Magelund

2Ø

Camilla Hylle-
sted Rasmussen

Camilla Louise
Larsen

Dina El-Khattabi

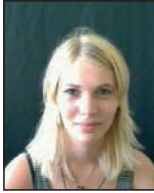
Henrik Eriksson
Dannenberg

Ian Skøtt

Leah Salazar

Louise Jakobsen

Mark Matienzo
Rønshof

Michael Toldbod

Nicolai Broeng
Elsberg

Niklas Heesche
Holm Smidt

Patricia
Mortensen

Pauline Harboe
Moreira

Signe Hendel
Møller

Thor Sulsbrück

Thøger Dixgaard

Trine Dujardin

Vibeke Bruun

tværs, så er det synet af andre mennesker, der stimler op og ned ad andre broer, der forøger denne duvende fornemmelse. Det er ikke alene bølgerne i kanalerne, der gynger. Det er også de mange gader med de mange broer. En stadig søfornemmelse. Og så de mange hjørner. Man krydser op mod den sunde fornuft i disse smalle gader. Stadig forandring, stadig bevægelse. Menneskemængder i bevægelse. Alt flyder. Alt svømmer. Om dagen med spejlbillederne i bølgerne som malet på et drømmegardin, svagt levende i brisen fra et åbentstående vindue bag det. Og om natten hvide og genfærdsagtige i skæret fra hundrede lysende bøjer”.

Den bølgende bevægelses usikkerhed bringer også døden op som tema, når man er i Venedig. Den danske musikanmelder Hansgeorg Lenz, der har boet i byen, siger: ”Byen smuldrer, og din egen fysik smuldrer, men man prøver at holde balancen mentalt, at stritte imod elementet, vandet. Det er denne påmindelse om, at døden omfavner en i denne by. Det man normalt fortrænger alle andre steder i verden ved at fast grund under fødderne. Men her begiver man sig selv ud på denne glidebane konstant”.

Foran billedet på forsiden sidder to små putti og minder os om livets vilkår. Den højre putto har timeglasset i hånden: tiden flygter af sted, tempus fugit. Den venstre putto blæser sæbebobler. Boblerne refererer til begrebet homo bulla, boblemenneske, og symboliserer livets kortvarighed. Som en boble varer også et menneskeliv kun et øjeblik og forsvinder så, kun efterladende et minde.

For at lette lidt på stemningen synes jeg lige jeg vil omtale noget andet, der også bobler, nemlig Venedigs berømte drink: SPRITZ.

Skål for at vi lærer af fortiden, at vi har drømme om fremtiden og at vi nyder nutiden – med alle sanser.

Peter Bro

Venetian Spritz

Ingredients:

1.5 oz Aperol or Campari

3 oz Prosecco (dry sparkling wine)

Dash or two of Club Soda or Selz

Orange Slice for garnish

Ice cubes

